

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Strukturální změny ekonomiky ČR
Transformation of the market structure in the Czech
Republic

Lucie Tomanová

Cheb 2012

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Strukturální změny ekonomiky ČR“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce
za použití pramenů v přiložené bibliografii.

V Chebu, dne 1.5.2012

.....

Podpis

Poděkování

Tímto děkuji JUDr. Ing. Davidu Martinčíkovi za vstřícný přístup a za jeho rady a připomínky při vedení mé bakalářské práce.

Obsah

0. Úvod.....	6
1. Struktura a strukturální změny národního hospodářství.....	7
1.1. Členění a typy ekonomické struktury	7
1.1.1. Sektorové rozdělení národního hospodářství.....	7
1.1.2. Odvětvová struktura hospodářství	8
1.2. Strukturální změny	9
1.2.1. Podněty strukturálních změn	10
1.3. Pojetí strukturální politiky.....	11
1.3.1. Tradiční pojetí – vybírání vítězů.....	12
1.3.2. Tradiční pojetí – podpora poražených	12
1.3.3. Nový směr strukturální politiky	13
2. Hospodářský vývoj České republiky a proces integrace	15
2.1. Proces integrace	15
2.2. Transformace ekonomiky ČR	16
2.2.1. Výchozí situace.....	16
2.2.2. Ekonomické reformy	17
3. Strukturální změny.....	19
3.1. Vývoj HDP České republiky.....	19
3.1.1. První fáze	19
3.1.2. Ukončení transformační recese a růst ekonomiky	20
3.1.3. Období recese	21
3.1.4. Expanze.....	21
3.2. Změny v sektorové a odvětvové struktuře hospodářství.....	22
3.3. Podnikatelské prostředí	26

3.3.1.	Podnikatelské prostředí a jeho velikost	26
3.4.	Vývoj průmyslové výroby.....	31
3.5.	Vývoj investiční aktivity v odvětvích ČR.....	33
3.6.	Otevřenost ekonomiky, vývojové tendence v zahraničním obchodu ČR	34
3.6.1.	Měření stupně otevřenosti ekonomiky.....	35
3.6.2.	Zahraníční obchod ČR.....	35
3.6.3.	Vývoj zahraničního obchodu v přehledu – celkový pohled	40
3.6.4.	Vývoj teritoriální struktury zahraničního obchodu.....	43
3.6.5.	Vývoj komoditní struktury zahraničního obchodu	45
3.7.	Vývoj spotřeby domácností.....	49
3.7.1.	HDP – konečná spotřeba domácností	49
3.7.2.	Spotřeba domácností a její struktura dle národních účtů	50
4.	ZÁVĚR	53
5.	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	55
6.	SEZNAM TABULEK	56
7.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	57
8.	SEZNAM PŘÍLOH.....	60

0. Úvod

V závěru 80. let 20. století dochází k politickému přetřesu v zemích střední a východní Evropy. Po pádu komunistického režimu se všechny dotčené země musejí vydat na cestu plnou změn jak hospodářských, tak politických, i společenských. Jako prvotní impuls dnes chápeme rok 1985. Gorbačov se v tomto roce ujímá moci nad Sovětským svazem a zavádí do tehdejšího komunistického režimu prvky demokracie a snaží se omezit moc strany. Během jeho vlády proběhlo několik ekonomických reforem, které měly zvýšit efektivitu výroby a zlepšit životní úroveň. Důležitým mezníkem je zrušení tzv. Brežněvovy doktríny, čímž mohly země východní Evropy samostatně rozhodovat o svých vnitřních otázkách. Rok 1991 znamená zánik Sovětského svazu.

Dění v Sovětském svazu se díky politickému a obchodnímu napojení promítá i do ekonomiky tehdejšího Československa, které po pádu Sovětské svazu totalitní vládu odmítá a začíná období rozsáhlých politických a ekonomických reforem, umožňujících transformaci národního hospodářství na tržní systém a přiblížení se zemím západní Evropy.

Cílem této bakalářské práce je vytvořit přehled o vývoji strukturálních změn ve vybraných oblastech ekonomiky. Aby mohl být hlavní cíl naplněn, je nutné splnit cíle dílčí, jako je analýza změn ve struktuře výroby, zaměstnanosti a obchodu. Proces transformace ekonomiky ovlivnil i míru zapojení do zahraničního obchodu se zeměmi západní Evropy, práce tedy zkoumá otevřenost ekonomiky a další významné aspekty, které ji determinují.

Předložená práce zkoumá strukturální změny v delším časovém horizontu v závislosti na dostupnosti dat. Jako zdroje využívá jak teoretické zdroje, tak i statistické údaje.

Problematiku strukturálních změn považuji zajímavou proto, že její důsledky pocítujeme dodnes. Transformace ekonomiky přinesla řadu pozitiv a umožnila zvýšit výkonnost českého hospodářství, ale i negativ. Dodnes však není jednoznačné, jak výsledky transformace hodnotit. Obsahem mé bakalářské práce je shromáždit zásadní fakta o proběhlých změnách v české ekonomice během procesu transformace.

1. Struktura a strukturální změny národního hospodářství

Struktura národního hospodářství představuje model, který popisuje vzájemné vztahy a uspořádání ekonomických veličin a zároveň popisuje její vnitřní skladbu vzhledem ke změnám veličin v čase.

Pro analýzu struktury ekonomiky sledujeme vývoj hrubého domácího produktu, investice na tvorbu fixního kapitálu, zahraničního obchodu, změny v zaměstnanosti, zjišťujeme věkovou strukturu obyvatelstva a podobně. Sledovaný celek je rozdělen na několik menších, přičemž předmětem analýzy jsou vazby mezi nimi. Pro menší celky platí, že mezi nimi existuje jednotlicí prvek, který umožňuje jejich vzájemné porovnání. Příkladem je část území, technologie výroby apod.

1.1. Členění a typy ekonomické struktury

Struktura jakožto pojem představuje procentuální zastoupení konkrétní identity v rámci sledovaného celku. Její členění je možné z mnoha hledisek, přičemž nejčastějšími způsoby je členění na úrovni základních sektorů a z pohledu jednotlivých odvětví.

1.1.1. Sektorové rozdělení národního hospodářství

Odvětví národního hospodářství rozdělujeme do tří základních sektorů, kdy jednotlicím prvkem je původ zdroje potřebného pro produkci daného odvětví. Členění tedy vypadá následovně¹:

Primární sektor – zahrnuje odvětví, která pro svou produkci využívají přírodních zdrojů. Do primárního sektoru patří odvětví zemědělství a myslivost, rybolov a chov ryb, pastevectví a lesnictví. Tento sektor je dominantní především v rozvojových zemích.

Sekundární sektor – v tomto sektoru je dále pracována produkce primárního sektoru. Zahrnuje zpracovatelský průmysl, těžbu nerostných surovin, výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody a stavebnictví. Významný podíl tohoto sektoru je charakteristický pro industriální země.

¹ Slaný, A., Žák, M.: Hospodářská politika. Praha: C. H. Beck 1999, s. 127-128.

Terciární sektor – neboli sektor služeb. Do tohoto sektoru zařazujeme služby jako např. doprava, obchod, pohostinství a ubytování, telekomunikace, peněžnictví a pojišťovnictví, zdravotnictví, vzdělávání atd. Terciární sektor dosahuje největšího podílu na celkové zaměstnanosti a tvorbě HDP v ekonomicky vyspělých zemích.

Některá členění uvádějí i kvartérní sektor (původně patřící do sektoru terciárního), do něhož patří věda a výzkum, informatika, vzdělávání. Čtvrtý sektor souvisí s osobním rozvojem člověka a přispívají tím k rozvoji celé společnosti. Větší důraz na vývoj tohoto sektoru bývá kladen především ve vyspělých zemích.

1.1.2. Odvětvová struktura hospodářství

Předmětem odvětvové struktury hospodářství jsou vzájemná propojení a vztahy mezi odvětvími. Pro rozdělení ekonomických činností se využívá klasifikační systém OKEČ², který je rozděluje do kategorií dle mezinárodních standardů, čímž umožňuje komparaci na mezinárodní úrovni.

Členění podle OKEČ³:

- A. Zemědělství, myslivost, lesnictví
- B. Rybolov a chov ryb
- C. Těžba nerostných surovin
- D. Zpracovatelský průmysl
- E. Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody
- F. Stavebnictví
- G. Obchod; opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost
- H. Ubytování a stravování
- I. Doprava, skladování a spoje
- J. Finanční zprostředkování
- K. Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu; podnikatelské činnosti
- L. Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení
- M. Vzdělávání

² Odvětvová klasifikace ekonomických činností

³ ČSÚ, Dostupné na [www](http://www.czso.cz):

[http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/odvetvova_klasifikace_ekonomickych_cinnosti_\(okec\)](http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/odvetvova_klasifikace_ekonomickych_cinnosti_(okec))

- N. Zdravotnictví a sociální péče; veterinární činnosti
- O. Ostatní veřejné, sociální a osobní služby
- P. Činnosti domácností
- Q. Exteritoriální organizace a instituce

Předmětem OKEČ jsou všechny činnosti ekonomických subjektů, kdy třídění probíhá na základě stejnorodosti činností na daném stupni třídění.

„Jednotlivá odvětvová seskupení ekonomických činností lze poměrně spolehlivě definovat co do jejich náplně charakteristickými výsledky těchto činností, tzn. těmi třídami výrobků, prací a výkonů, v nichž jsou výsledky pracovních činností z jednotlivých seskupení klasifikovány.“⁴

Univerzálnost klasifikace je dána tím, že činnosti nejsou rozděleny na tržní a netržní. Umožňuje zařazení činností státních subjektů, resp. státní a místní správy, vlády. Toto třídění umožňuje členění ekonomických subjektů, které jsou klasifikovány nejdříve hlavním druhem ekonomické činnosti bez ohledu na druh vlastnictví a na technologické úrovni. Dalšími kritérii jsou použití vyráběného zboží (popř. služeb), využití suroviny, postupy atd.

1.2. Strukturální změny

Hovoříme-li o hospodářském vývoji, pojí se k tomuto tématu i problematika strukturálních změn. Jejich prostřednictvím se mění skladba HDP a přerozdělují se výrobní faktory mezi jednotlivými sektory ve směru od primárního přes sekundární, následně k terciálnímu sektoru. Mění se i odvětvová struktura celkové produkce, od čehož se odvíjí např. zaměstnanost. Aby mohlo dojít k růstu ekonomiky státu, jsou tyto změny nezbytné, protože determinují její růstovou dynamiku přesouváním výrobních faktorů k produktivnějším aktivitám.

Pro posouzení strukturálních změn sledujeme, v jakém rozsahu k nim dochází a jejich zaměření, tedy z hlediska intenzity a kvality. Intenzita představuje schopnost ekonomických subjektů přizpůsobit se nově nastoleným podmínkám a kvalit.

⁴ ČSÚ, Dostupné na [www](http://www.czso.cz):

[http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/odvetvova_klasifikace_ekonomickyh_cinnosti_\(okec\)](http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/odvetvova_klasifikace_ekonomickyh_cinnosti_(okec))

1.2.1. Podněty strukturálních změn

Strukturální změny podněcují k přerozdělování výrobních faktorů mezi jednotlivými sektory, případně odvětvími, což umožňuje růst ekonomiky. Podněty pro zmíněné přerozdělování přicházejí z vnějšího, i vnitřního prostředí. Příkladem vnějšího působení jsou změny cen výrobních surovin, či rozložení konkurenčních sil na mezinárodním trhu, za vnitřní označujeme změny na straně nabídky a poptávky.

Vnější faktory strukturálních změn

Vnější faktory nabývají stále více na významu vzhledem k postupující globalizaci. Mohou být šokové, v takovém případě dochází k prudké změně významných veličin. V jiném případě se jedná o součást dlouhodobého trendu ve vývoji, kdy změny probíhají postupně v rámci delšího období. Konkrétními příklady vnějších podnětů jsou pohyby směnného kurzu nebo změny cen surovin na světových trzích. Například změna ceny ropy výrazně působí na konkurenční postavení v rámci oborů, příp. může změnit postavení jednotlivých zemí na mezinárodní úrovni.

Změny na straně poptávky

S růstem disponibilního důchodu roste poptávka domácností po nových produktech, přičemž se tempo růstu poptávky odvíjí od výše disponibilního důchodu. V případě nižšího disponibilního důchodu poptávají domácnosti, především produkci uspokojující základní potřeby, jakou jsou potraviny, oblečení a náklady spojené s bydlením. S růstem disponibilního důchodu se neúměrně rychleji zvyšuje tempo růstu poptávky po statcích luxusnějšího charakteru. Jedná se např. o různé služby, automobily apod.

Se zvyšováním disponibilního důchodu můžeme pozorovat změny preferencí, jakožto důsledek elasticity poptávky domácností. Změny ve struktuře rozložení výrobních faktorů se projeví ve výrobě a ve skladbě hrubého domácího produktu.

Strukturální změny se projevují i na úrovni zahraničního obchodu, a to jako změna ve skladbě exportu a importu. Snížení výrobních nákladů v odvětví a kvalitní produkce znamenají vyšší konkurenceschopnosti ve struktuře domácí výroby a lepší postavení v zahraničním obchodu – roste export. Z uvedeného tedy vyplývá, že růst importu představuje vysoké výrobní náklady a nedostačující kvalitu dané produkce. Odvětví ztrácí svá odbytiště a dochází k útlumu výroby, což může v důsledku vést až k úplné absenci oboru ve struktuře domácí produkce.

Odvětví musí na změny ve struktuře poptávky neustále reagovat. Pokud není schopné se novým podmínkám přizpůsobit, dochází k útlumu odvětví a výroba se stává nerentabilní.

Změny na straně nabídky

Strukturální změny na straně nabídky bývají podněcovány především technologickým pokrokem. Sériová výroba postupně uspokojuje poptávku a dochází k nasycení trhu. Dodatečná poptávka je uspokojována novými, inovovanými výrobky a starší produkce je znehodnocována. Přestup na nové výrobní metody vyžaduje splnění několika předpokladů, jako je vstupní kapitál, ochota riskovat a odstraňování bariér vstupu do odvětví. Jejich uplatněním v praxi udržují tržní subjekty růst produktivity práce, zároveň zůstává zachováno konkurenční prostředí.⁵

1.3. Pojetí strukturální politiky

Pojem strukturální ekonomika jako takový přesně definován není. Ve své podstatě neexistuje jednotný odborný postoj k této problematice, autoři se mezi sebou často výrazně liší, někdy mohou být v rozporu. U většiny autorů se objevují některé společné znaky definující strukturální politiku. Dvěma hlavními znaky dle Slaného jsou:

- „strukturální politika nemá za cíl měnit tržní charakter ekonomiky jako celku,
- *selektivnost a dočasnost strukturální politiky z důvodu časového omezení a omezených finančních prostředků na realizaci konkrétních programů.*“⁶

Žák charakteristiku rozšiřuje a definuje ji jako „*souhrn hospodářsko-politických nástrojů a opatření, kterými stát ovlivňuje schopnost a proces přizpůsobení ekonomických subjektů měnícím se strukturálním charakteristikám prostředí, v němž působí.*“⁷ Strukturální politika bývá prováděna z politického hlediska v rozsahu od drobných změn až po reformy velkého rozsahu v rámci celých ekonomických subjektů.

⁵ Žák, M. A kol.: Základy hospodářské politiky. Praha: VŠE, 1993, s. 198.

⁶ Slaný, A.: Hospodářská politika, str. 136.

⁷ Žák, M.: Učebnice hospodářské politiky II, str. 51.

Pojetí strukturální politiky se vyvíjelo v mnoha názorových proudech a získalo několik podob v souladu s ekonomickými teoriemi a trendy, které převládaly v daném období ve světovém hospodářství.

1.3.1. Tradiční pojetí – vybírání vítězů

Tradiční pojetí strukturální politika vycházela z keynesiánských představ o regulaci ekonomiky vládními zásahy. Protože byly ekonomiky v průběhu 50. - 60. let zasaženy krizemi, vznikla představa nutnosti vládních zásahů v podobě vytváření průmyslové politiky. Stát tehdy selektivně vybral podniky (tzv. „výběr vítězů“), které se měly stát tzv. „tahouny“ ekonomiky a byly schopny konkurovat na mezinárodní úrovni, především společnostem z USA a Japonska.

Výchozí předpoklady keynesiánského tradičního pojetí:

- stimulací agregátní poptávky se docílí stabilního ekonomického růstu a následně i strukturálních změn,
- při vypuknutí strukturální krize mohou státní dotace pomoci s přizpůsobením se na nové podmínky.⁸

1.3.2. Tradiční pojetí – podpora poražených

V 70. letech se přístup ke strukturální politice mění v důsledku probíhající strukturální krize. Silná průmyslová odvětví upadají, podniky odcházejí do nově průmyslových zemí za lepšími podmínkami. Pozornost se z „tahounů“ obrací na upadající odvětví pro zmírnění sociálních dopadů na pracující v upadajícím odvětví. Pro podporu využíval stát několika nástrojů:

- Finanční výpomoc – dotace, příplatky, vyrovnávací platby
- Státní zakázky
- Ochranná cla a dovozní kvóty
- Daňové úlevy upadajícím a daňové zatížením konkurenci

⁸ Žák, M.: Učebnice hospodářské politiky II, str. 53.

Tyto formy podpory však často narážejí na problém omezenosti státního rozpočtu a objevují se i některá negativita. K realizaci je nutný velký objem finančních prostředků, aby mohlo být v ekonomice dosaženo ideálního stavu a také je problémem revize efektivnosti využití poskytnutých prostředků.

1.3.3. Nový směr strukturální politiky

Na tradiční pojetí navazuje v posledních deseti letech liberalizovaný přístup, který vládní zásahy kritizuje a označuje je za selhávající. Liberalizace představuje vyznávání liberálních zásad volného tržního prostředí, kdy změny vycházejí přímo od ekonomických subjektů. Jako nástroj liberalizace světového obchodu byla v roce 1995 založena Světová obchodní organizace (WTO⁹), která měla odbouráváním obchodních bariér liberalizaci umožnit¹⁰.

Dle Urbana¹¹ inklinují teorie i praxe k systémově orientované strukturální politice, jejíž zásady jsou následující:

- Úroveň výkonnosti ekonomiky se odvíjí od efektivnosti využití výrobních faktorů. V ekonomice dochází k neustálému přesunu zdrojů, čímž se subjekty snaží přizpůsobovat nové tržní situaci.
- Míra otevření ekonomiky určuje tlak na domácí výrobce. Ti aby uspěli v zahraniční konkurenci, musejí vyrábět podle mezinárodních norem a standardů kvality, přizpůsobit se struktuře poptávky na zahraničních trzích a úrovni nákladů. Zaváděním volného obchodu a odstraňováním protekcionismu se některé podniky zapojují do mezinárodní dělby práce, stávají se konkurenceschopnějšími a dosahují lepších výsledků, než podniky nezapojené do mezinárodního obchodu.

⁹ World Trade Organization

¹⁰ Dostupné na [www](http://www.wto.org):

http://cs.wikipedia.org/wiki/Sv%C4%9Btov%C3%A1_obchodn%C3%AD_organizace

¹¹ Urban, L. a kol.: Hospodářská politika, str.90.

V praxi však nenajdeme ekonomiku, která by fungovala bez nutnosti vládních zásahů. Do jisté míry se stát snaží podporovat některá odvětví, případně oblasti, k čemuž jej vedou především politické důvody. Úkolem strukturální politiky se tak stává vytváření vhodných podmínek pro hospodářský růst.

2. Hospodářský vývoj České republiky a proces integrace

2.1. Proces integrace

„Integraci je možno všeobecně chápat jako proces postupného vzájemného propojení, přizpůsobování a sblížování jednotlivých subjektů, jako proces prohlubování závislosti mezi nimi a postupné transformace původních struktur na kvalitativně novou úroveň, umožňující efektivnější reprodukci, lepší využívání disponibilních zdrojů a v konečném důsledku růst objemu a kvality výstupů.“¹²

Rok 1989 je považován za počátek procesu transformace, který sebou přinesl řadu změn nejen na úrovni ekonomické, ale i politické, a znamenal ideový návrat k období před II. světovou válkou. Státy střední a východní Evropy přehodnocují svou roli na mezinárodní úrovni, nové demokratické vlády se zapojují do spolupráce zemí západní Evropy. Tato spolupráce fungovala již dříve v rámci Evropského společenství, ale s pádem totalitního režimu si nově nastolené vlády stanovují členství v Evropském společenství jako jeden ze svých cílových bodů ekonomické a politické transformace. Aby se země mohly stát členy Evropského společenství, musely být schopny převzít z členství vyplývající závazky označované jako „Kodaňská kritéria“ potvrzená Evropskou radou na zasedání v Madridu v roce 1995.

Kritéria se člení do tří skupin. Mezi politická patří institucionální stabilita, demokracie a právní stát, dodržování lidských práv a svobod. Země musela být také schopna dostát závazkům plynoucím ze členství v EU včetně účasti na hospodářské a měnové unii. Z ekonomického hlediska musely být splněny následující předpoklady:

- existence fungujícího tržního hospodářství,
- schopnost vyrovnat se s konkurenčními tlaky a procesy uvnitř Unie.¹³

Nastává období změn na globální úrovni – ekonomiky středovýchodní Evropy se zapojují do globálního hospodářství, posilují se nadnárodní vazby a dochází k nové etapě na celosvětové úrovni, tedy k odvětvové a teritoriální dělbě práce.

¹² Vincúr, P. A kol.: Hospodářská politika, SPRINT, Bratislava, 2001, s. 303

¹³Dostupné na [www](http://www.wiki.org):

http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Koda%C5%88sk%C3%A1_krit%C3%A9ria&printable=yes

Příprava na začlenění České republiky do Evropského společenství probíhala současně s procesem transformace ekonomiky ČR, kdy docházelo k jejich vzájemnému prolínání.¹⁴

Transformace sebou přinesla změnu systému z centrálně plánované ekonomiky na tržní ekonomiku a současně změny z industriální společnosti na ekonomiku služeb. Dosavadní systém způsobil jistou zaostalost na několika úrovních napříč ekonomikou a právě období transformace znamená posun a následný vývoj resp. vývojovou tendenci směrem k vyspělým zemím. Co se týče rychlosti vývoje, byly prognózy ekonomů na počátku optimistické. Ukázalo se však, jak nedostatečné je institucionální a legislativní zajištění transformace.

Přechod na tržní ekonomiku probíhal současně spolu s rozšiřováním sektoru služeb v hospodářství a oba procesy byly vzájemně propojené, což znamená souběžný průběh liberalizace trhu a proces modernizace a adaptace na světové trhy.

2.2. Transformace ekonomiky ČR

2.2.1. Výchozí situace

Před rokem 1989 spadalo Československo do zemí pod vlivem Sovětského svazu a to zejména svým zapojením do východoevropských politických a ekonomických struktur.¹⁵ Výrobní faktory vlastnil zejména stát a družstva, jen malou část pak vlastnil soukromý sektor. Ekonomika byla řízena centrálním plánem, což vedlo k neefektivní alokaci výrobních faktorů. Systém sebou přinesl z hlediska ekonomického řadu negativ jako je technologická stagnace, až zaostalost, výrazné zhoršení životního prostředí apod. Naproti tomu však stojí pozitiva v podobě jistoty zaměstnání, sociální zabezpečení, bydlení a cenovou stabilitu.¹⁶

Podmínky vyplývající z výchozí situace sebou přinesly řadu negativních, ale i pozitivních aspektů pro průběh transformačního procesu. Pozitivní vliv měla relativně vysoká kvalifikační úroveň pracovní síly, rozvinutá infrastruktura, nízký veřejný a

¹⁴ Zlý, B. a kol.: Integrační procesy ve světové ekonomice. Ostrava: TU, 2004, s. 63-70.

¹⁵ Varšavský vojenský pakt a Rada vzájemné hospodářské pomoci, nebo-li RVHP.

¹⁶ Spěváček, V.: Transformace české ekonomiky, politické, ekonomické a sociální aspekty, LINDE, 2002, s. 19

zahraniční dluh a výhodné geografické umístění v rámci Evropy. Jakožto negativum můžeme vidět situaci v sektoru služeb, který dosahoval velmi v malém podílu v rámci sektorové struktury. Dalším problémem byly přílišná centralizace řízení a odbytiště zahraničního obchodu ve východoevropských zemích.

2.2.2. Ekonomické reformy

Při zahájení procesu transformace docházelo k diskuzím o podobě zaváděných reforem. Jednotlivé názory se mezi sebou lišily v pohledu na rychlost procesu, využití prostředků, pořadí a rozsah změn. Vytvořily se dva protichůdné politicko-ekonomické názory. Jedním byl směr radikální (liberální pojetí trhu) a na straně druhé stáli gradualisté (stoupenci sociálně-tržního hospodářství). Výsledná strategie transformace získala podobu tzv. Scénáře ekonomické reformy, který obsahoval několik hlavních částí¹⁷:

- Makroekonomický rámec s důrazem na měnovou a fiskální politiku – nejdříve byl vymezen rámec dokonce roku 1990 a pro rok 1991. Jednalo se o restriktivní měnovou a fiskální politiku, kdy množství peněz mělo být nulové, a státní rozpočet měl dosahovat mírného přebytku. Prioritou bylo zamezení inflace, dalšími cíly byl ekonomický růst, zaměstnanost a vyrovnaná platební bilance. Dále měla být provedena o daňová reforma.
- Změna vlastnických poměrů prostřednictvím privatizace, restitucemi a velkou privatizací – Soukromé vlastnictví dává předpoklad pro existenci tržního hospodářství, proto byly vytvořeny tři varianty přesunu vlastnických práv do soukromých rukou (malá privatizace, částečná privatizace a velká privatizace).
- Souběžná liberalizace cen a zavedení směnitélnosti československé měny – pro zavedení tržního hospodářství byla nutná volná tvorba cen. Konečným cílem byla plná konvertibilita měny. Uvolňování cen narazilo na několik problémů, jako bylo monopolní postavení většiny podniků a nebezpečí tzv. inflační spirály¹⁸. Řešením bylo odstranění bariér zahraničního obchodu pro zavedení

¹⁷ BOUDOVA, Jarmila. *Transformace české ekonomiky po roce 1990*. Brno, 2008. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/79279/pedf_m/diplomka.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita. S.25 – 27.

¹⁸ Růst cen následuje zvýšení mezd, které se jako náklad projevují v dalším zvýšení cen atd.

konkurence, jako opatření proti inflační spirále měla sloužit restriktivní makroekonomická politika, která se ukázala jako úspěšná¹⁹.

- Reformy v sociální oblasti zejména sociálního zabezpečení, zaměstnanosti, státní sociální podpory atd. – Negativní dopady na sociálně slabé vrstvy obyvatelstva vláda řešila vytvořením záchranné sociální sítě. V rámci těchto reforem byly např. vypláceny penze, školství a zdravotnictví téměř zdarma a přetrvávající nemocenské pojištění.
- Specifika agropotravinářského komplexu – jedna z částí Scénáře věnuje pozornost liberalizaci cen zemědělské výroby. Zvyšování cen potravin bude stát kompenzovat intervenčními nákupy vybraných zemědělských produktů za garantované ceny.

Důraz byl tedy kladen především na makroekonomickou stabilitu, která však nebyla prvořadým problémem. Jak jsem již ve své práci uvedla, došlo k podcenění institucionálního zajištění a legislativního rámce, což bylo opomenuto i ve „Scénáři“. Jakožto hlavní zájem viděl blokování inflačního procesu, čemuž byly ostatní makroekonomické cíle podřízeny²⁰.

„Scénář“ obsahoval radikální reformy prováděné v roce 1991. Kroky roku 1992, které vedly k rozpadu Československa, již však jeho předmětem nebyly a opíraly se o krátkodobé úvahy. Transformace získala neoliberalní koncepci, již byl nový předseda vlády Václav Klaus zastáncem.²¹

¹⁹ Česká a slovenská inflace zůstala nejnižší ze všech transformujících ekonomik.

²⁰ Zaměstnanost, vyrovnaná platební bilance a hospodářský růst.

²¹ Předsedou vlády se stal právě v roce 1992 v druhých svobodných volbách, kde se vítěznou stranou stala Občanská demokratická strana, již byl předsedou.

3. Strukturální změny

K přechodu centrálně plánovaného systému na tržní systém bylo zapotřebí strukturálních změn. Výchozí situace představovala zaostání ekonomiky, která se kvůli své neefektivnosti nemohla ani přiblížit vyspělým zemím. Proto byla nutná restrukturalizace, která byla předpokladem úspěšného dokončení celého procesu transformace, aby se zvýšila efektivnost ekonomiky ČR a aby se optimálně zapojila do světového hospodářství.

Následující kapitola se dotýká problematiky strukturálních změn z hlediska konkrétních projevů v ekonomice. Prvotní zájem je nejdříve věnován vývoji HDP. Dále se zabývá vlivem strukturálních změn na podnikatelské prostředí z hlediska struktury zaměstnanosti a HPH, dále navazuje vývoj průmyslové výroby a investičních aktivit. Popisuje zahraniční obchod a jeho vývoj, závěrečná část je věnována vývoji spotřeby domácností.

3.1. Vývoj HDP České republiky

Ekonomika prošla od listopadové události čtyřmi fázemi, přičemž v první fázi – tedy mezi roky 1990 – 1992 došlo k recesi, následovalo její oživení a přišla druhá fáze růstu. V roce 1997 následuje další recese, kterou opět v roce 1999 následuje období růstu. V následující kapitole se vzhledem k dostupnosti informací zaměřím na vývoj v letech 1990 – 2006, kdy se budu podrobněji věnovat již zmíněným jednotlivým fázím.

3.1.1. První fáze

Jak již bylo řečeno, v první fázi došlo vlivem transformace ekonomiky k recesi, která se dotkla všech zemí východního bloku²². Propad v České republice však nebyl v porovnání s jinými východními zeměmi tak markantní²³. Příčin vzniku recese bylo několik, ať už se jednalo o zánik neefektivních výrobních kapacit, které byly do té doby dotované, nebo o nedostatečné informace o chodu funkčního tržního hospodářství ekonomických subjektů. Dalším problémem byl vznik nerovnováhy mezi agregátní poptávkou a

²² ŽÍDEK, LIBOR. *Transformace české ekonomiky. 1989-2004*. 1- vyd. Praha: C. H. Beck, 2006., s.106.

²³ V roce 1991 byla třetí zemí s nejnižším poklesem výkonnosti ekonomiky, v následujícím roce zaznamenala propad nejmenší ze všech transformujících ekonomik.

nabídkou a pokles spotřeby obyvatelstva jako následek obav obyvatelstva z budoucnosti, tedy poklesu reálných příjmů.²⁴

Tab. č. 1: Vývoj HDP a spotřeby domácností v % mezi roky 1990 - 2000

	HDP_R	Spotřeba
1990	100	100
1991	88,4	78,5
1992	99,5	108,9
1993	100,1	101,3
1994	102,2	105,5
1995	105,9	105,8
1996	104,3	107,9
1997	99,2	102,4
1998	98,8	97,8
1999	99,6	102,3
2000	102,9	101,8

Zdroj: ČSÚ, dostupné na www.czso.cz

3.1.2. Ukončení transformační recese a růst ekonomiky

Rok 1993 znamenal oživení ekonomiky hlavně díky růstu agregátní poptávky a růstu investic. Investice nepocházely pouze z domácích úspor, ale i ze zahraničí, což bylo jedním z několika aspektů pro vznik finanční krize v roce 1997. Mezi další patřila liberalizace finančního účtu platební bilance, což bylo podmínkou pro vstup do mezinárodních organizací jako např. OECD, a také udržování fixního kurzu.²⁵ Období mezi roky 1993- 1996 znamenalo bouřlivý růst, přineslo však sebou i projevy vnitřní a vnější nerovnováhy, na což nebyla ekonomika připravena a hospodářská politika nezvládla včas zareagovat.²⁶

²⁴ ŽÍDEK, LIBOR. *Transformace české ekonomiky. 1989-2004*. 1- vyd. Praha: C. H. Beck, 2006., s.106-108.

²⁵ ŽÍDEK, LIBOR. *Transformace české ekonomiky. 1989-2004*. 1- vyd. Praha: C. H. Beck, 2006., s.111.

²⁶ SPĚVAČEK, VOJTĚCH A KOL. *Transformace české ekonomiky : politické, ekonomické a sociální aspekty*. 1. vyd. Praha: Linde, 2002., s116.

3.1.3. Období recese

Aby došlo ke zpomalení ekonomiky, přijala vláda v roce 1996 fiskální opatření, ke kterému v následujícím roce opravdu došlo. Problémem však byl pokles tempa růstu v Německu a jiných státech Evropské unie, což hospodářství ČR přibrzdilo ještě více.

Vláda na vzniklou situaci reagovala vydáním úsporných opatření v roce 1997. Původně byla součástí úsporného balíčku i úmyslná devalvace koruny, aby nebyla ohrožena měna, která byla považována za nadhodnocenou. K devalvaci však nedošlo, následoval ale další úsporný balíček za podpory restriktivní politiky centrální banky. Přes veškerá opatření a snahy ochránit českou korunu se nepodařilo úrokům na ni zabránit a v roce 1997 byla ČNB donucena k zavedení floatingu.²⁷

Tato měnová krize se projevila v HDP, kdy všechny jeho složky klesly. Po odeznění krize se sice odstranily nerovnováhy²⁸, cenou za to ale byl snížení výkonnosti ekonomiky.

Spěváček uvádí tři skupiny příčin vzniku recese:

- tvrdá stabilizační a protiinflační politiky České národní banky, bez spolupráce s vládou,
- zpomalení strukturálních reforem,
- pokles hospodářského růstu v rámci celého světa, tedy i EU.²⁹

3.1.4. Expanze

Po měnové krizi přichází období hospodářského růstu. Významnou roli hrají především domácnosti, protože díky jejich rostoucí spotřebě, se ekonomika mohla dostat do růstové fáze hospodářského cyklu. Vliv zahraničního obchodu je značně proměnlivý. V období expanze dochází v zemích západní Evropy ke konjunktúře, což růst posílilo a zároveň to umožnilo vyvážit průmyslovou produkci.

²⁷ Volně pohyblivý měnový kurz – kurz reaguje na interakci nabídky a poptávky bez zásahů CB, tedy bez devizových intervencí.

²⁸ snížení schodku obchodní bilance

²⁹ SPĚVÁČEK, VOJTĚCH A KOL. *Transformace české ekonomiky : politické, ekonomické a sociální aspekty*. 1. vyd. Praha: Linde, 2002., s.118.

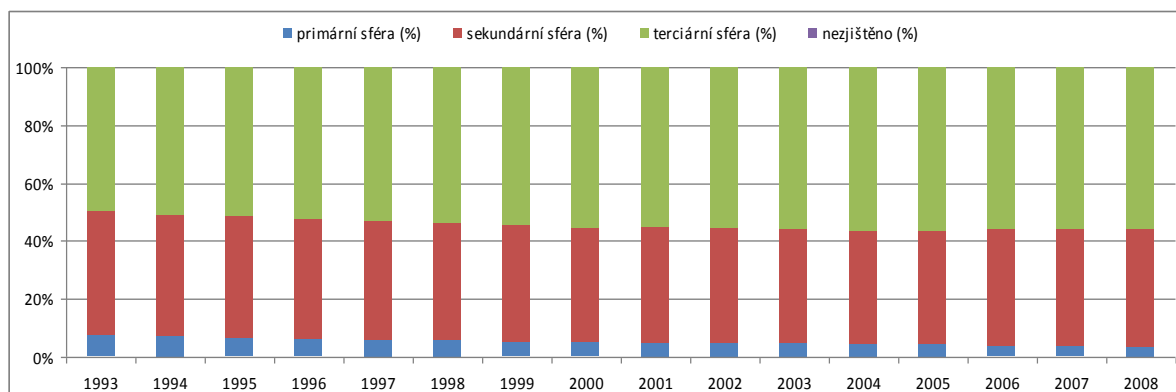
3.2. Změny v sektorové a odvětvové struktuře hospodářství

Hospodářství představuje velké množství navzájem na sebe působících prvků a vztahy mezi nimi. Aby bylo možné popsat ekonomickou strukturu, používá se její členění z hlediska odvětví, nebo z hlediska sektorové struktury.

V případě odvětvového členění jsou prvky rozčleněny dle národohospodářských odvětví na zemědělství, průmysl, stavebnictví, doprava, obchod a další. Druhým způsobem se prvky rozčleňují do tří sektorů (existují i členění do čtyř i pěti, ale ve své práci se zaměřím na členění tří - sektorové), přičemž se jednotlivé sektory mezi sebou liší ekonomickou činností. Primární sektor zahrnuje zemědělství, lesnictví, rybolov, těžební průmysl, sekundární představuje zpracovatelský průmysl a výrobu a rozvod energií, do terciálního řadíme ostatní odvětví a služby.

Sektorová struktura

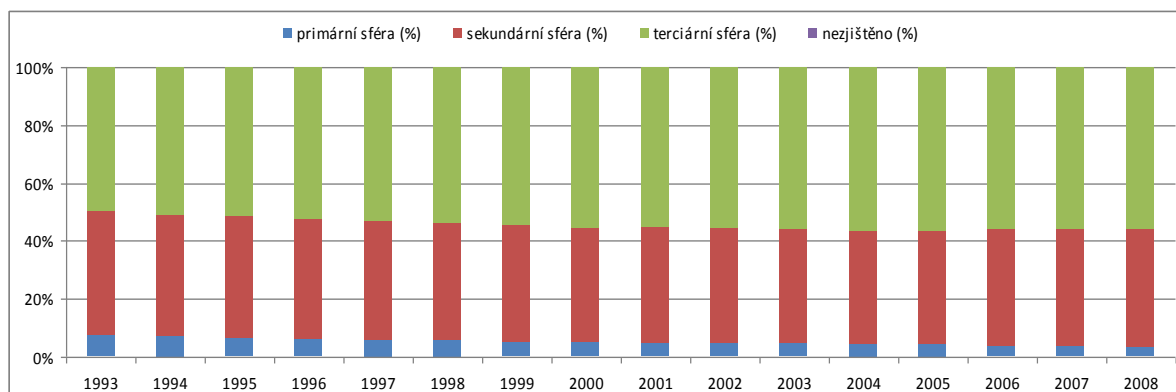
Graf č. 1: Vývoj struktury HPH dle jednotlivých sektorů

Zdroj: ČSÚ, dostupné na www.czso.cz

Z uvedeného grafu je patrný pokles podílu primární sféry na HPH, přičemž podíl sekundárního sektoru nejdříve stagnuje a následně začíná také klesat. Pokles primárního a sekundárního sektoru doprovází nárůst terciálního, z čehož vyplývá narůstající význam služeb pro národní hospodářství.

Graf č. 2: Vývoj ve struktuře zaměstnanosti v %

Zdroj: ČSÚ, dostupné na www.czso.cz

Změny sektorové struktury hospodářství z hlediska zaměstnanosti zachycuje graf č. 2. Podíl sektoru služeb se zvýšil nejen v případě struktury HPH, ale také struktury zaměstnanosti za současného poklesu podílu primárního sektoru. Od roku 1993 došlo do roku 2008 k poklesu podílu primárního sektoru o 4,38 procentního bodu. Pokles se sice nejeví jako výrazný, pokud ale porovnáme obě hodnoty a rok 1993 označíme jako 100%, zjistíme, že v roce 2008 dosáhl podíl primárního sektoru 43,04% hodnoty roku 1993. Více než 55% rozdíl v podílu mezi těmito roky se dá mimo jiné vysvětlit i rozdíly v evidenci a zdaňování družstev v porovnání s průmyslovými a stavebními podniky (tedy vytváření různých provozů stavebního a průmyslového charakteru v rámci JZD).

Podíl sekundárního sektoru nejdříve klesl a následně začal stagnovat. Jednou z příčin byla i restrukturalizace podniků, kdy se velké koncerny rozčlenily na několik menších firem a zároveň došlo k oddělení výrobních a nevýrobních složek (např. logistické, výzkumné apod.). K významným změnám z hlediska sektorové struktury došlo zvláště v první polovině 90. let, protože právě v této době získává terciální sektor na svém významu, vytvářejí se podmínky pro jeho rozvoj a růst.

Vývoj odvětvové struktury české ekonomiky

Odvětvovou strukturu tvoří vzájemná propojení mezi jednotlivými odvětvími, přičemž se podíl jednotlivých odvětví odvíjí především od ekonomické úrovně daného státu a jeho velikosti. Pro analýzu strukturálních změn na úrovni hospodářských odvětví jsem použila následující členění odvětví:

- zemědělství, lesnictví a rybolov,
- těžba nerostných surovin,
- zpracovatelský průmysl,
- výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody,
- stavebnictví,
- služby celkem.

Tab. č. 2: Podíly jednotlivých odvětví na hrubé přidané hodnotě v % (v běžných cenách)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Zemědělství, lesnictví, rybolov	5,2	4,9	4,6	4,7	4,2	4,1	3,7	3,9
Těžba nerostných surovin	2,9	2,3	2,3	2,2	1,8	1,7	1,4	1,4
Zpracovatelský průmysl	21,8	22,6	23,2	25,9	26,4	24,5	26,4	26,2
Výroba a rozvod el. energie, plynu a vody	6,3	6,2	5,3	5,3	4,7	4,3	4	4,1
Stavebnictví	8,1	7,7	9,1	8	7,6	8,3	6,9	6,8
Služby celkem	55,6	56,2	55,5	54	55,2	57,2	57,5	57,6
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Zemědělství, lesnictví, rybolov	3,7	3,1	2,8	2,1	1,8	1,6	1,5	1,8
Těžba nerostných surovin	1,4	1,4	1,3	6,2	6,8	5,6	5,3	8,3
Zpracovatelský průmysl	24,9	25,5	26	32,6	32,8	33	34,3	30,2
Výroba a rozvod el. energie, plynu a vody	4	4,3	4	4,6	4,2	4	4	4,6
Stavebnictví	6,4	6,6	6,6	6,2	5,7	5,9	6,4	6,7
Služby celkem	59,5	59	59,3	48,3	48,7	49,9	48,5	48,4

Zdroj: ČSÚ, dostupné na www.czso.cz

Ve sledovaném období došlo k poklesu zemědělství z 5,2% podílu na 1,8%. Od roku 1999 podíl zemědělství nepřesahuje hranici 4%. Z hlediska odvětvové struktury dosahuje největšího podílu v roce 1993, nejmenšího v roce 2007. Rozdíl mezi maximem a minimem v rámci časové řady činí 3,7 procentních bodů.

Podobně na tom bylo i stavebnictví, i když pokles nebyl tak markantní jako u zemědělství. Podíl stavebnictví se ve sledovaném období do roku 1998 pohyboval kolem 8%, od roku 1999 začíná klesat a v roce 2005 zaujímá nejnižší podíl během sledovaného období a to 5,7% . V roce 1993 činil podíl stavebnictví 8,1%, v roce 2004 klesl podíl na 6,7%, to tedy znamená pokles podílu o 1,4 procentního bodu.

Z tabulky je patrný nárůst významu zpracovatelského průmyslu jakožto složky hrubé přidané hodnoty. Podíl tohoto odvětví na HPH postupně narůstá. Od roku 2004 se pohybuje nad 30%. V roce 2007 činí dokonce 34,3%.

Výroba elektrické energie, plynu a vody klesá do roku 1993 o 1,6 procentního bodu. Velikost podílu na tvorbě hrubé přidané hodnoty se v následujících letech pohybuje mezi 4% až 4,6%, i když se mezi lety 1993 – 1996 pohybovala mezi 6,3 – 5,3%.

Sektor služeb roste do roku 2003, kdy dosahuje 59,3% podílu na celkové hrubé přidané hodnotě. Od roku 2004 začíná klesat, přičemž v roce 2008 nepřesáhne ani 50% podíl na tvorbě HPH.

Tab. č. 3: Vývoj odvětvové struktury zaměstnanosti v %

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Zemědělství, lesnictví, rybolov	7,8	6,9	6	6,4	5,4	5,3	4,8	4,7
Těžba nerostných surovin	2,9	2,3	2,3	2,2	1,8	1,7	1,4	1,4
Zpracovatelský průmysl	21,8	22,6	23,2	25,9	26,4	24,5	26,4	26,2
Výroba a rozvod el. energie plynu a vody	6,3	6,2	5,3	5,3	4,7	4,3	4	4,1
Stavebnictví	8,1	7,7	9,1	8	7,6	8,3	6,9	6,8
Služby celkem	55,6	56,2	55,5	54	55,2	57,2	57,5	57,6
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Zemědělství, lesnictví, rybolov	4,3	3,9	3,9	3,7	3,6	3,5	3,2	2,9
Těžba nerostných surovin	1,4	1,4	1,3	1,2	1,2	1,1	1,0	1,0
Zpracovatelský průmysl	24,9	25,5	26	27,5	29,6	29,6	29,9	29,6
Výroba a rozvod el. energie plynu a vody	4	4,3	4	3,9	2,3	2,2	2,1	2,1
Stavebnictví	6,4	6,6	6,6	6,4	6,5	6,5	6,5	6,5
Služby celkem	59,5	59	59,3	57,3	56,8	57,1	57,3	57,8

Zdroj: ČSÚ, dostupné na www.czso.cz

Ve výše uvedené tabulce je patrný výrazný pokles zaměstnanosti v zemědělství. V roce 1993 pracovalo v tomto odvětví 7,8% z celkového počtu zaměstnaných, v roce 2008 podíl klesl na 2,9%. V případě těžby nerostných surovin dosáhl podíl odvětví v roce 2008 pouze 1% na celkové zaměstnanosti, naproti tomu v roce 1993 bylo v odvětví zaměstnáno 2,9% . Poklesy zaměstnanosti v odvětvích doprovází nárůst podílu služeb na celkové zaměstnanosti.

Od roku 1990 do roku 1993 docházelo k největším přesunům zaměstnanců. Do výchozí situace v případě této časové řady se jednotlivá odvětví dostala vlivem již zmíněné restrukturalizace velkých koncernů a rozdělením na menší ekonomické jednotky. Od výrobních jednotek byly odděleny jednotky spadající do sektoru služeb.

Od roku 1993 tedy můžeme v tabulce vidět pokles zaměstnanosti v zemědělství a současné navýšení podílu služeb. Na zvýšení podílu v tomto období se nejvíce podílela odvětví s velkým počtem nekvalifikované pracovní síly. Jednalo se především o elektrické, elektrotechnické a optické přístroje, kovodělný, dřevozpracující, potravinářský průmysl a hutnictví.

Od roku 1997 do roku 1999 docházelo k dalším, již ne tolik výrazným změnám. V odvětvové struktuře zaměstnanosti došlo k dalšímu mírnému poklesu zemědělství a navýšení podílu služeb na celkové zaměstnanosti. Mírně se zvýšil podíl elektronického a elektrotechnického průmyslu, dále také automobilového průmyslu a odvětví výroby gumy a plastů.

3.3. Podnikatelské prostředí

Oddíl zabývající se podnikatelským prostředím popisuje situaci z hlediska vývoje jeho velikosti, tedy počtu jednotlivých subjektů rozdělených podle právních forem, dále řeší poměry mezi jednotlivými typy právních forem evidovaných v registru ekonomických subjektů na celkovém počtu těchto evidovaných jednotek.

3.3.1. Podnikatelské prostředí a jeho velikost

Pokud budeme hovořit o velikosti podnikatelského prostředí, je nutné si nejdříve říci, co tato velikost znamená. Velikost podnikatelského prostředí je definována počtem subjektů a také celkovým počtem zaměstnanců.

Následující tabulka představuje přehled absolutního počtu jednotek vedených v registru ekonomických subjektů zjištěný vždy ke konci období. Celkový počet soukromých podnikatelů do konce roku 1991 představuje fyzické osoby disponující povolením k podnikání, od roku 1992 fyzické osoby se živnostenským oprávněním, od roku 1991

samostatně hospodařící rolníky, kteří se během transformace stali tzv. zemědělskými podnikateli – fyzickou osobou.

V části tabulky udávající celkový počet obchodních společností je uveden souhrn všech veřejných obchodních společností, společností s ručením omezeným, komanditní společnosti³⁰ a akciové společnosti. Družstva zahrnují i družstevní podniky. Od roku 1994 nejsou v celkovém počtu státních podniků zahrnuty státní podniky v likvidaci.

Tab. č. 4: Počty jednotek zapsaných v registru ekonomických subjektů

	Celkem	z toho vybrané právní formy					
		soukromí podnikatelé		obchodní společnosti		družstva	státní podniky
		celkem	z toho zapsaní v obchodním rejstříku	celkem	z toho akciové společnosti		
1990	178 993	124 455	.	.	658	.	3 505
1991	955 647	898 564	9 615	23 112	2 541	3 977	3 737
1992	1 118 637	1 029 343	15 622	39 495	4 076	4 041	3 272
1993	1 250 216	1 114 621	14 068	60 376	4 813	4 617	2 920
1994	1 118 534	938 221	13 034	88 424	6 017	5 214	1 522
1995	1 321 096	1 093 151	14 662	112 514	7 564	6 172	1 003
1996	1 468 940	1 202 097	15 227	130 626	9 255	6 806	694
1997	1 627 626	1 323 364	14 370	145 859	10 353	7 826	550
1998	1 781 334	1 429 946	13 472	165 123	11 697	9 276	332
1999	1 963 319	1 528 151	13 770	188 058	13 009	10 236	255
2000	2 050 770	1 572 917	15 886	204 075	14 092	11 007	200
2001	2 121 562	1 624 445	20 231	214 637	14 845	11 536	177
2002	2 223 745	1 708 204	21 389	220 461	15 260	12 085	145
2003	2 325 977	1 771 945	20 822	232 204	15 903	13 078	126
2004	2 352 601	1 770 014	18 696	244 537	16 403	13 334	107
2005	2 388 490	1 781 096	17 889	256 657	17 031	13 839	102
2006	2 430 481	1 796 336	17 332	270 884	18 093	14 391	93
2007	2 481 863	1 817 408	17 264	290 218	20 455	14 887	85
2008	2 552 149	1 845 016	17 499	311 309	22 700	15 338	78
2009	2 570 611	1 839 233	17 078	329 100	23 312	15 636	76

Zdroj: ČSÚ, dostupné na www.czso.cz

V průběhu celého sledovaného období je patrný nárůst celkového počtu jednotek zapsaných v registru. Příčinou růstu celkového počtu je růst jednotlivých položek, tedy růst počtu soukromých podnikatelů, akciových společností, ale i družstev. Naopak klesající tendenci vykazuje položka státních podniků. Výjimkou je ale rok 1994, kdy

³⁰ komanditní společnosti na akcie (do r. 1992)

sice došlo k poklesu celkového počtu jednotek, důvodem však byla přeregistrace ekonomických subjektů.

Tab. č. 5: Meziroční změny v počtu jednotek zapsaných v registru ekonomických subjektů

	Počet jednotek zapsaných v registru ekonomických subjektů celkem	Soukromí podnikatelé celkem	Obchodní společnosti celkem	Družstva	Státní podniky
1990	-	-	-	-	-
1991	433,90	622,00	-	-	6,62
1992	17,06	14,55	70,89	1,61	-12,44
1993	11,76	8,28	52,87	14,25	-10,76
1994	-10,53	-15,83	46,46	12,93	-47,88
1995	18,11	16,51	27,24	18,37	-34,10
1996	11,19	9,00	16,10	10,27	-30,81
1997	10,80	10,09	11,66	14,99	-20,75
1998	9,44	8,05	13,21	18,53	-39,64
1999	10,22	6,87	13,89	10,35	-23,19
2000	4,45	2,93	8,52	7,53	-21,57
2001	3,45	3,28	5,18	4,81	-11,50
2002	4,82	5,16	2,71	4,76	-18,08
2003	4,60	3,73	5,33	8,22	-13,10
2004	1,14	-0,11	5,31	1,96	-15,08
2005	1,53	0,63	4,96	3,79	-4,67
2006	1,76	0,86	5,54	3,99	-8,82
2007	2,11	1,17	7,14	3,45	-8,60
2008	2,83	1,52	7,27	3,03	-8,24
2009	0,72	-0,31	5,71	1,94	-2,56

Zdroj: Vlastní výpočet na základě údajů z tabulky č. 4

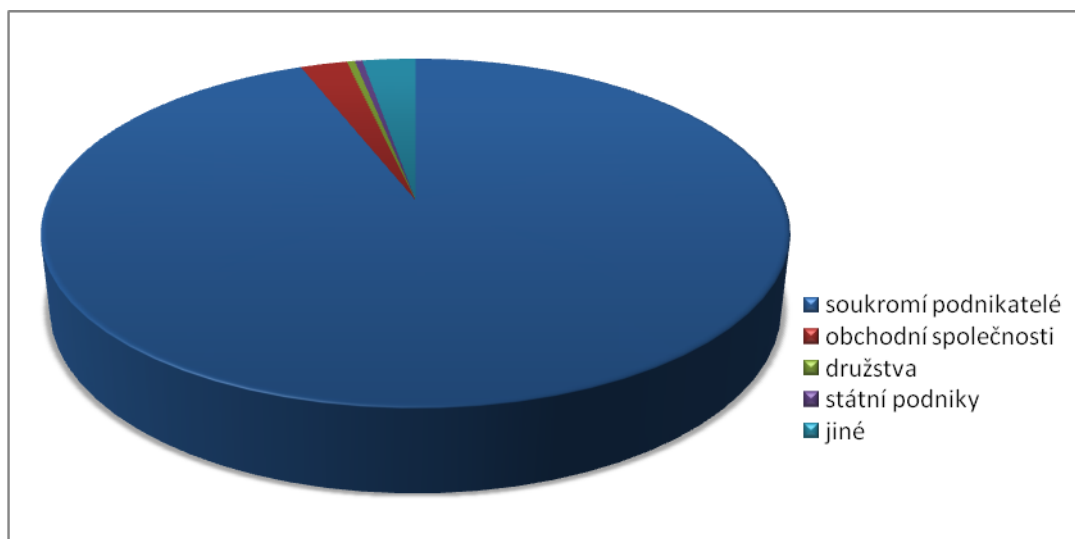
Tabulka výše je přehledem meziročních změn v celkových počtech jednotlivých právních forem ekonomických subjektů.

Celkový počet ekonomických subjektů vykazuje rostoucí tendence. V roce 1994 dochází k meziročnímu poklesu celkového počtu o 10,53%. Důvodem tohoto poklesu počtu jednotek v roce 1994 je dokončení promítnutí přeregistrace podnikatelů podle živnostenského zákona, jak jsem již ve své práci uvedla. Je patrný i meziroční pokles celkového počtu soukromých podnikatelů a rapidní pokles počtu státních podniků, který klesl v roce 1994 oproti roku 1993 o 47,88%.

Jak je vidět přes nárůst v roce 1991 trvale klesá podíl státních podniků. Srovnáním situace na začátku a na konci sledovaného období zjistíme, že v roce 2009 došlo ke snížení jejich počtu o více jak 97%.

Jednotlivé položky se vyvíjejí rozdílným tempem. Zatímco v roce 1990 tvořili státní podniky téměř 2% z celkového počtu jednotek, v roce 1991 klesl na 0,39%. V roce 2000 pak státní podniky tvořily 0,01% z celkového počtu jednotek a v závěru sledovaného období 0,003%.

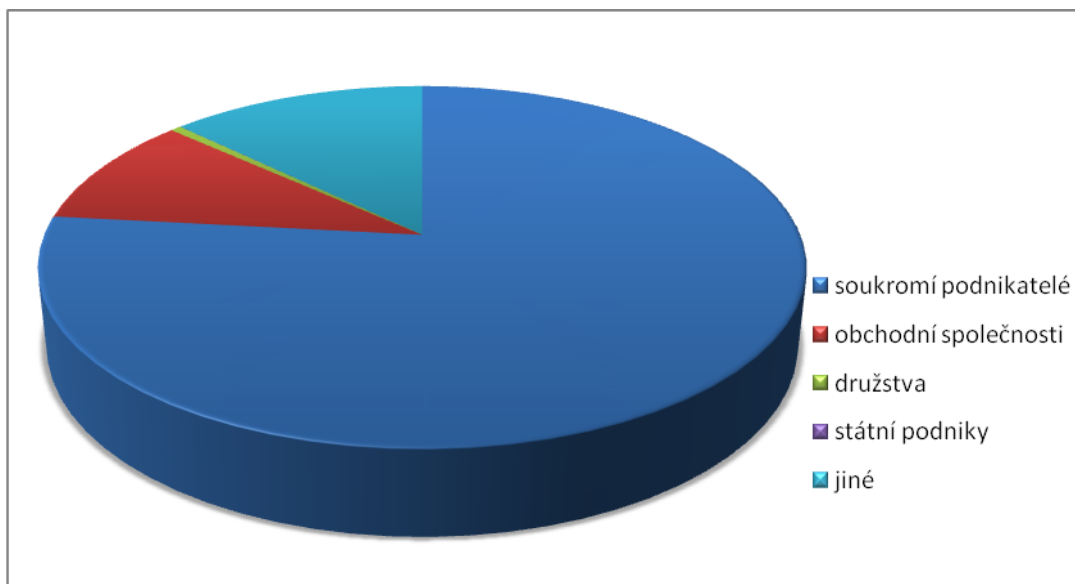
Graf. č. 3: Poměr jednotlivých počtů jednotek zapsaných v registru ekonomických subjektů vzhledem k celkovému počtu – stav v roce 1991

Zdroj: Vlastní výpočty na základě údajů z tabulky č. 4

Největšího podílu dosáhl celkový počet soukromých podnikatelů. V roce 1991 tvořili soukromí podnikatelé 94,03%, družstva dosáhla 0,42% a obdobně státní podniky, jejichž podíl tvořil 0,39% celkového počtu jednotek. Složka jiné zahrnuje další právní formy ekonomických subjektů neuvedené v přehledu. V roce 1991 tvoří tato položka 2,75% celkového počtu evidovaných jednotek, což je o 0,33 procentního bodu větší podíl než podíl obchodních společností, který v roce 1991 činil 2,42%.

Graf. č. 4: Poměr jednotlivých počtů jednotek zapsaných v registru ekonomických subjektů vzhledem k celkovému počtu – stav v roce 2000

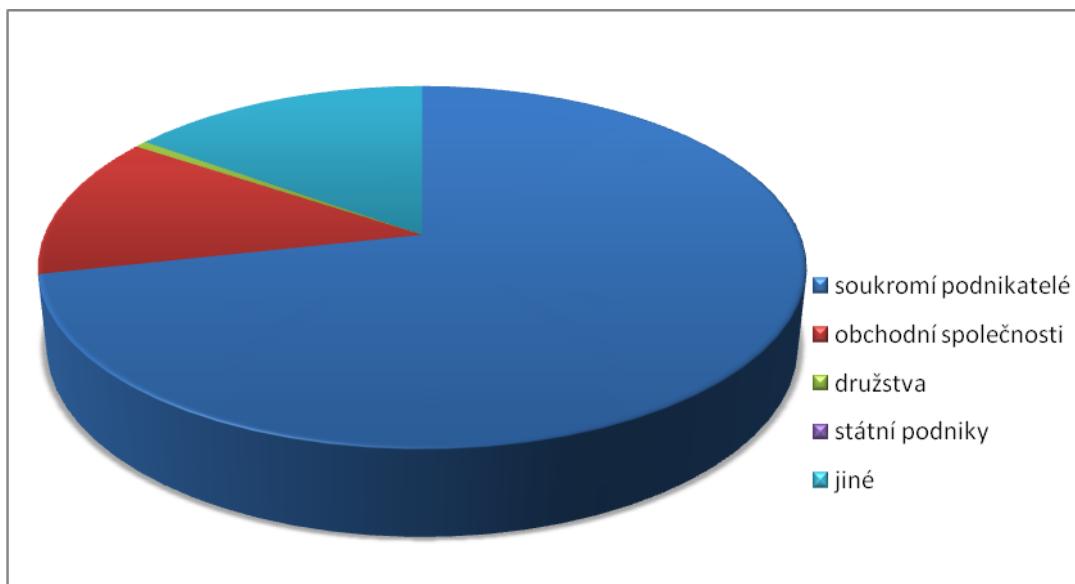

Zdroj: Vlastní výpočty na základě údajů z tabulky č. 4

V roce 2000 se poměry mezi jednotlivými právními formami výrazně změnily. Podíl soukromých podnikatelů výrazně klesl o 17,33 procentního bodu a činil 76,70% z celkového počtu. Přestože klesl podíl soukromých podnikatelů, jejich počet vzrostl. Pokles podílu je dán větším nárůstem obchodních společností a jiných právních forem ekonomických jednotek.

Podíl obchodních společností dosáhl v roce 2000 9,95%, navýšil se o 7,53 procentních bodů a v meziročním porovnání se jedná o navýšení o devítinásobek roku 1991. O něco významnější zvýšení podílu vidíme v případě jiných právních forem. Jejich počet se do roku 2000 výrazněji zvýšil, což umožnilo nárůst podílu těchto jednotek mezi evidovanými o 10,05 procentního bodu oproti roku 1991. Mírné navýšení podílu zaznamenala družstva, která dosáhla 0,54% z celkového počtu evidovaných jednotek, což znamená oproti roku 1991 nárůst podílu o 0,12 procentního bodu. V případě státních podniků je patrný markantní pokles. V roce 1991 tvořily státní podniky 0,39% celkového počtu evidovaných jednotek.

Graf. č. 5: Poměr jednotlivých počtů jednotek zapsaných v registru ekonomických subjektů vzhledem k celkovému počtu – stav v roce 2009

Zdroj: Vlastní výpočty na základě údajů z tabulky č.

V roce 2009 je patrný podobný trend ve vývoji. Přestože vzrostl počet soukromých podnikatelů, jejich podíl klesl. Příčinou byl opět nárůst podílu obchodních společností a jiných právních forem. Zvětšení podílu dosáhla i družstva, kdy se jejich podíl od roku 2000 zvedl z 0,54% na 0,61%. Podíl státních podniků vykazuje i v druhé polovině sledovaného období klesající tendenci a v roce 2009 dosáhl dokonce až 0,003% z celkového počtu ekonomických subjektů evidovaných v RES.

3.4. Vývoj průmyslové výroby

Na průběhu vývoje struktury hrubé přidané hodnoty a zaměstnanosti se významně podílí zpracovatelského průmyslu. Během celého sledovaného období si toto odvětví své postavení udržovalo, i když po zahájení procesu transformace zaznamenalo na počátku výrazný pokles. Situace byla způsobena tím, že v období socialismu dosáhla průmyslová výroba vysokého podílu, jednalo se však o výrobu vysoce neefektivní. Realizace mnoha transformačních reforem způsobila rozsáhlé změny v produkci, které tak umožnily výrobu přizpůsobit tržním podmínkám. Součástí transformačního procesu v průmyslové výrobě bylo i ukončení činností, které v podmínkách tržního systému nemohly konkurovat.

Kladně se projeví na průmyslovou výrobu také zahraniční investice, jejichž objem plynoucí do tohoto odvětví vykazuje po roce 1998 vzrůstající tendence.

V prvních letech se na vývoji podepsal rozpad RVHP, dále pak rozpad hlavního odbytového trhu průmyslové produkce a zároveň byl v těchto letech zaznamenán také útlum domácí poptávky.³¹ Veliký propad zaznamenávají především odvětví jako kožedělný, textilní, dřevozpracující a strojírenský průmysl. K propadu došlo z toho důvodu, že byla tato průmyslová odvětví nejvíce závislá na trzích RVHP.

Mimo uvedené došlo k útlumu i v papírenském a polygrafickém průmyslu, dále se s problémy potýkala výroba skla a porcelánu. Poslední dvě odvětví však byla více orientovaná na český trh, díky čemuž nebyl propad tak rapidní, jako tomu bylo u odvětví výše uvedených.

Rokem 1994 počínaje roste domácí poptávka a tím pádem roste také průmyslová produkce. Důležitou roli sehrála také restrukturalizace, která v tomto roce proběhla, a Česká republika začíná svou produkci směřovat do jiných zemí a nalézá nová odbytiště.

Od roku 1995 směřuje větší množství investic do odvětví jako výroba dopravních prostředků, elektrických a optických přístrojů a umožňuje jejich růst. Velká část využitého kapitálu pocházela ze zahraničních zdrojů a umožnila rychlejší růst a zvýšení konkurenceschopnosti na zahraničních trzích.

V posledních letech dochází k výrazným posunům v průmyslové výrobě. Od roku 2000 sice roste produkce v automobilovém průmyslu – zejména osobních automobilů, ale v minulých letech hospodářské krize dochází k výraznému poklesu výroby. Ve vývoji automobilové produkce se projevují vládní stimuly v podobě investičních pobídek, které růst produkce po roce 2000 umožnily.

³¹ JONÁŠ, J.: *Ekonomická transformace v České republice: Makroekonomický vývoj a hospodářská politika*. Praha: Management Press, 1997, str. 105.

3.5. Vývoj investiční aktivity v odvětvích ČR

Vývoj investic v ČR se dá považovat za velmi neobvyklý. Podle Spěváčka je důsledkem neschopnosti ekonomických subjektů využít vysoké investice k dlouhodobému růstu výroby a k podpoře exportu.³² Protože vstupy nemohou být efektivně využity, pokud nedojde k potřebným strukturálním a institucionálním změnám. Významnými se stávají přímé zahraniční investice, které sebou přinášejí potřebný know-how, či umožňují zvýšení technologické úrovně.

Investice silně ovlivňují vývoj dynamiky a produktivitu práce. Technologická zaostalost na počátku transformace byla příčinou vysokých počátečních nákladů na provedení změn ke zvýšení efektivity výroby. Doposud využívaná výrobní technologie nedosahovala takové úrovně, aby byla schopna vyrábět produkci konkurenceschopnou na trzích se zaběhnutým tržním systémem hospodářství, proto byly odstraněny a nahrazeny technologiemi zajišťujícími ekonomický růst.

Tab. č. 6: Vývoj odvětvové struktury tvorby hrubého fixního kapitálu (v %)

OKEČ	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
CELKEM	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Zemědělství, lesnictví, rybolov	3,4	3,9	2,6	2,8	2,2	2,8	3,2	3,4	2,9	3,2	2,8
Těžba nerostných surovin	1,9	2,2	1,6	1,4	1,2	1,2	1,5	1,4	1,0	1,0	1,0
Zpracovatelský průmysl	20,6	20,9	22,7	21,3	22,4	23,2	25,2	24,6	25,3	28,0	23,6
Výroba a rozvod el.energie, plynu a vody	13,1	11,6	10,9	9,8	10,0	7,5	6,8	5,6	6,1	4,8	5,5
Stavebnictví	2,7	2,9	4,1	3,3	2,6	2,8	4,1	3,4	3,7	3,2	3,0
Služby celkem	58,7	58,1	58,0	61,5	61,6	62,4	59,2	61,6	60,9	60,0	63,9

Zdroj: vlastní výpočty 1

Uvedená tabulka zachycuje vývoj podílů odvětví na celkovém objemu investic v daném roce. Vzhledem k dostupnosti dat zachycuje pouze vývoj mezi lety 1995 – 2005. K navýšení podílu došlo v odvětvích využívající tuzemské suroviny, výroba elektrických a optických přístrojů, výroba dopravních prostředků.

³² Spěváček, V. a kol.: *Transformace české ekonomiky. Politické, ekonomické a sociální aspekty*, Praha, LINDE, 2002, s. 259-260.

Proces restrukturalizace je patrný ve vývoji podílu těžby nerostných surovin, zemědělství, zpracovatelském průmyslu a stavebnictví, protože nejdříve dojde ke zvýšení podílu těchto odvětví a k následnému snižování v následujících letech. Některé složky zpracovatelského průmyslu však upadají. Jedná se především o textilní a kožedělní průmysl, koksárenství, zpracování ropy, chemický a potravinářský průmysl.

V odvětví služeb narůstá nejvíce podíl obchodu, protože jsou v ČR zakládány obchodní řetězce, které vyžadují velké množství investic. Využití nových technologií umožňuje rozvoj telekomunikací, což následně ovlivňuje zvýšení podílu i odvětví dopravy.

3.6. Otevřenost ekonomiky, vývojové tendence v zahraničním obchodu ČR

Ekonomiky států se mezi sebou odlišují mírou zapojení do mezinárodních ekonomických vztahů, svým způsobem jsou vůči jiným ekonomikám více, či méně otevřeny. Podíváme-li se na pojem otevřenost z extrémního pohledu, může být ekonomika otevřená, v opačném případě se jedná o ekonomiku uzavřenou. V případě uzavřené ekonomiky mluvíme o tzv. autarkii, kdy uzavřená ekonomika svou vytvořenou produkci sama spotřebovává, žádná její část není vyvážena do zahraničí a je naprosto soběstačná. Vyrobena produkce odpovídá spotřebě všech občanů. V reálu však žádná země nemá dostatek surovin potřebných k uspokojení veškeré poptávky, popřípadě je země omezena nedostatkem kapitálu pro výrobu. Důsledkem je sebeomezování poptávky.³³

Otevřená ekonomika do mezinárodních ekonomických vztahů zapojena je. Stát vyváží své zboží do zahraničí a naopak dováží od zahraničních dodavatelů, přičemž rozhodování o předmětu dovozu/ vývozu a jeho množství probíhá na základě určení komparativních výhod pro daný stát. V takovémto případě můžeme pozorovat vznik čtyř-sektorového modelu ekonomiky, kdy vedle státu, domácností a firem se do ekonomického koloběhu zapojuje i zahraničí.

³³ Jako konkrétní příklad nám může sloužit socialistické Československo, kdy stát nebyl schopen uspokojit poptávku např. po magnetofonech, ovoci apod. a dovoz tohoto zboží byl vládou omezen.

Česká republika patří kvůli své velikosti ekonomiky mezi státy s malou otevřenou ekonomikou, což pro ni znamená, že je sice vůči zahraničí otevřená a obchoduje s ním, ale musí přijímat pravidla a podmínky v zapojeném systému a nemá na své obchodní partnery vliv.

3.6.1. Měření stupně otevřenosti ekonomiky

Stupeň otevřenosti ekonomiky můžeme zjišťovat několika ukazateli, kdy mezi nejvíce využívané patří následující:

- Obrat zahraničního obchodu (tedy export + import) / HDP
- Export / HDP
- Import / HDP
- Export, import / agregátní poptávka (celková, domácí)³⁴

Z uvedených ukazatelů se nejvíce využívá první – poměr exportu a importu k HDP. Obecně platí, že čím je ekonomika menší, tím je míra její otevřenosti větší. Čím větší ekonomika je, tím méně se bude do mezinárodního obchodu zapojovat. Významným faktorem je však nejen velikost ekonomiky, ale i její vyspělost. Vyspělejší ekonomiky se do zahraničního obchodu zapojí aktivněji než ekonomiky na nižším stupni ekonomické vyspělosti. Mezi další aspekty patří také geografické umístění státu, politický systém atd.

Zapojení do mezinárodního obchodu umožňuje využívat výrobní faktory mnohem efektivněji, roste jejich produktivita, dochází k rozšiřování trhu a dovozu nových výrobků. Další výhodou je i získávání nových výrobních technologií. Negativem je to, že se země stává závislá na hospodářském cyklu hlavních obchodních partnerů, státy nemají absolutní vliv na vlastní hospodářskou politiku.

3.6.2. Zahraniční obchod ČR

Jak jsem již zmínila ve své práci dříve, hrál významnou roli v ekonomických vztazích rok 1989, který následující průběh zahraničního obchodu rozdělil do čtyř fází. První

³⁴ Lacina, L.: *Makroekonomie otevřené ekonomiky*, Mendlova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2001, str. 54

fáze probíhá v období před rozpadem Československa tedy mezi lety 1990 – 1992, následována fází druhou, která začala v roce 1993 rozpadem ČSFR a končí rokem 1997. Třetí fáze představuje útlum mezi lety 1998 – 1999 a následuje oživení ekonomiky v roce 2000.

V současnosti je situace v zahraničním obchodu velice vrtkavá a dá se hovořit o dlouhodobé krizi. Vzhledem k rozsahu problematiky vývoje v posledních letech, se zaměřím pouze na období této krizi předcházející.

Situace do roku 1989

Co se týče zahraničního obchodu a výchozí situace měli bychom hovořit spíše o uzavřenosti ekonomiky. Před rokem 1989 převládala tendence ekonomiku uzavřít vnějším světovým vlivům, resp. zemím tzv. „západního světa“. Tehdejší Československo nacházelo převážnou část svých odbytišť v zemích východního bloku, tedy v zemích, které vykazovaly politickou spřízněnost – v zemích Rady vzájemné pomoci (dále RVHP), kam svěřovalo téměř 70% veškerého vývozu. K realizaci směny mezi ČR a RVHP docházelo na základě uzavírání bilaterálních dohod. Tento koncept se ukázal být velice pohodlný pro vyvážející subjekty, což sebou ale přivedlo řadu negativ.

Na výrobce nebyl vyvíjen konkurenční tlak, který by je přiměl k růstu kvality produkce a rozvoje výroby. Výroba jako taková začala zaostávat, což logicky vedlo k produkci nekvalitních výrobků. Ekonomika Československa byla v té době řízena plánem a proto i zahraniční obchod, což znamenalo povolení k vývozu jen pro vládou určené subjekty, kterých nebylo mnoho.

Veškerý import a export podléhal kontrole mnoha organizací, které dále kontrolovalo ministerstvo obchodu. Oddělení cen od cen na světových trzích způsobil systém dotací. Výsledkem tedy bylo, že některé zboží se prodávalo na domácím trhu za nižší ceny než na světovém trhu. Jiné zboží však bylo naopak výrazně dražší. V průběhu 80. let ztrácelo Československo v zahraničním obchodu svou pozici, jeho podíl na světovém vývozu se výrazně snižoval.

Zahraniční obchod v letech 1990 – 1992

První roky transformace ekonomiky sebou přinesly liberalizaci zahraničního obchodu, cen a otevření trhu. Zavedení nové zahraniční politiky sebou přineslo:

- „Rozvíjení vzájemně výhodných vztahů, zejména se sousedními zeměmi,
- uzavření širší dohody o obchodě a spolupráci mezi ČSFR a ES,
- prohloubení vztahů s dalšími průmyslově vyspělými státy,
- postupnou normalizaci vztahů se státy, se kterými doposud nebyly rozvinuty diplomatické styky, pokud na jejich utváření byl oboustranný zájem,
- vytváření vztahů s rozvojovými zeměmi v souladu s možnostmi a potřebami ČSFR, což předpokládalo i uskutečnění radikálních změn v politice poskytování úvěrů do zahraničí, na významu měla nabýt taková kritéria jako návratnost a efektivnost poskytování úvěrů,
- zapojování Československa do světové ekonomiky s orientací i na další regiony, především na americký kontinent a jihovýchodní Asii,
- přestavba vztahů se Sovětským svazem na principu rovnoprávnosti a nevměšování se do vnitřních záležitostí země,
- provedení revize doposud realizovaného mechanismu hospodářské spolupráce v rámci RVHP na základě tržních principů obvyklých ve světovém obchodě,
- obnovení členství ČSFR v Mezinárodním měnovém fondu a Světové bance, aktivizace činnosti Československa v GATT, vyřešení problematiky doložek nejvyšších výhod v obchodě s těmi státy, kde toto opatření podporovalo další rozvoj ve vzájemných obchodních vztazích.“³⁵

Znamenalo to především zvýšení počtu ekonomických subjektů, které mohly zahraničně-obchodní činnost provozovat. Na počátku této fáze došlo k záměrné devalvaci koruny, což mělo vytvořit tzv. kurzový polštář, aby byli tuzemští producenti při dovozu na zahraniční trhy zvýhodněni a na druhou stranu znamenal kurzový polštář znevýhodnění pro subjekty dovážející do Československa.

Vláda dále zavedla v roce 1991 vnitřní konvertibilitu měny a clo o průměrné hodnotě 5%. Aby se zabránilo odlivu peněz ze země a nedošlo tak k narušení stability platební bilance byla na dovážené zboží uvalena 20% přírážka. V roce 1991 si Československo sjednalo se zeměmi ES asociační dohodu, která sebou přinesla odstranění překážek pro 70% československého exportu. Jednalo se tedy o liberalizační dohodu a

³⁵ FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Zahraničně obchodní politika ČR: Historie a současnost (1945 – 2008)*. Praha: C. H. Beck, 2009. S. 134

Československo muselo také uvolnit import. Hned po uzavření dohody povolilo 25% dovozu a zavázalo se zbylou část do 70% výše dovozu uvolnit v průběhu dalších devíti letech.

Od rozdělení Československa k měnové krizi (1993 – 1997)

Spolu s rozdělením Československa vzrostl objem zahraničního obchodu. Příčinou je vznik České republiky a oddělení od Slovenska, se kterým se obchodovalo do té doby tzv. vnitrostátně. Ekonomika České republiky se stále více otevírá svým zahraničním partnerům a vzrůstá obrat zahraničního obchodu.

Uvolňování trhu na počátku 90. let umožnilo významné otevření trhu vůči zahraničnímu obchodu a významný nárůst obratu. V roce 1993 dosáhl 847,7 mld. Kč, což je třetinová hodnota roku 2003, kdy se výše obratu vyšplhala na 2811,6 mld. Kč.

Rozpad Československa se negativně projevil na výkonnosti ekonomiky. Na Slovensku došlo k poklesu obchodu, což zapříčinilo zastavení růstu HDP v roce 1993. Následující rok se situace změnila a ekonomika zaznamenala opět nárůst, který přetrvával i v roce 1995. Akcelerace v těchto letech byla způsobena navýšením poptávky, která převyšovala domácí nabídku. Aby byla domácí poptávka uspokojena, začal rychle růst import, který představoval investice do vývozního potenciálu. Z celkového objemu investic plynul největší tok zdrojů do infrastruktury, dále do ekologie, restrukturalizací podniků.

V roce 1997 se projevila nerovnováha ekonomiky, která se tak kvůli spekulaci s českou korunou dostává do krize. Vzhledem k této situaci bylo nezbytné přistoupit k zavedení nových opatření jak v rozpočtové, tak i měnové sféře. Restriktivní politika měla zpomalit růst ekonomiky.

Období recese jako následek měnové krize (1998 – 1999)

Výsledkem ochranných opatření z roku 1997 bylo zpomalení ekonomického růstu, po kterém následoval dokonce hospodářský pokles v roce 1998. Ekonomika se dostala do recese, přičemž jedním z hlavních aspektů bylo snížení domácí poptávky po zahraniční produkci, která byla do roku 1996 hlavním „tahounem“ ekonomického růstu. Ke zlepšení dochází v roce 1998. Přes pokles importu o 6,4% vzrostl export o 17,6% oproti roku 1997. Nízká výkonnost ekonomiky byla vzhledem k převládající recesi vykázána i v roce 1999. Na druhou stranu můžeme o tomto období říci, že se podařilo zmírnit

postup vnější nerovnováhy. Oživení ekonomiky Německa a následně i Slovenska a oslabení koruny umožnilo pozitivní vývoj zahraničním obchodu.

Období oživení ekonomiky (2000 – 2004)

V další fázi procházela česká ekonomika hospodářským růstem, vyznačujícím se růstem HDP již ke konci roku 1999. Nárůst ekonomiky trval až do roku 2004, ale v jeho průběhu došlo v letech 2001 a 2002 k mírnému zpomalení. Za hospodářským růstem stál růst investic do oblastí, jako bylo stavebnictví, také se zvýšila spotřeba domácností a v neposlední řadě měl velký význam i růst exportu.

Pro zpomalení růstu v roce 2002 můžeme snadno najít vysvětlení. Země Evropské unie, které byly již naším významným obchodním partnerem, prošly poklesem ekonomiky, což se týkalo zejména Německa. V roce 2003 ekonomika začínají ekonomiky našich obchodních partnerů opět růst.

3.6.3. Vývoj zahraničního obchodu v přehledu – celkový pohled

Na vývoji zahraničního obchodu se nejvíce projevuje transformační proces ekonomiky. Nesměnitelná měna a monopolizovaný podnikový sektor tvořily izolaci proti rozvoji zahraničního obchodu.

Tab. č. 7: Vývoj zahraničního obchodu v letech 1989 - 2008

	Obrat	Vývoz	Dovoz	Bilance	Změna proti předchozímu roku v %		Krytí dovozu vývozem v %
	v mld. Kč				vývoz	dovoz	
1989	427,5	216,5	211,0	5,5	.	.	102,6
1990	448,0	214,1	233,9	-19,8	-1,1	10,9	91,5
1991	442,4	233,6	208,8	24,8	9,1	-10,8	111,9
1992	541,5	248,1	293,4	-45,3	6,2	40,5	84,6
1993	847,7	421,6	426,1	-4,5	69,9	45,2	98,9
1994	957,2	458,8	498,4	-39,4	8,8	17,0	92,1
1995	1 231,9	566,2	665,7	-99,5	23,4	33,6	85,0
1996	1 356,3	601,7	754,6	-153,0	6,3	13,3	79,7
1997	1 569,0	709,3	859,7	-150,4	17,9	13,9	82,5
1998	1 748,7	834,2	914,5	-80,3	17,6	6,4	91,2
1999	1 882,0	908,8	973,2	-64,4	8,9	6,4	93,4
2000	2 363,0	1 121,1	1 241,9	-120,8	23,4	27,6	90,3
2001	2 653,7	1 268,1	1 385,6	-117,0	13,1	11,6	91,5
2002	2 580,6	1 254,9	1 325,7	-70,8	-1,2	-4,3	94,7
2003	2 811,6	1 370,9	1 440,7	-69,8	9,3	8,7	95,2
2004	3 471,8	1 722,7	1 749,1	-26,4	25,7	21,4	98,5
2005	3 698,6	1 868,6	1 830,0	38,6	8,5	4,6	102,1
2006	4 249,4	2 144,6	2 104,8	39,8	14,8	15,0	101,9
2007	4 870,5	2 479,2	2 391,3	87,9	15,6	13,6	103,7
2008	4 880,2	2 473,7	2 406,5	67,2	-0,2	0,6	102,8

Zdroj: ČSÚ, dostupné na www.czso.cz

Změny ve vývoji zahraničního obchodu můžeme sledovat na mnoha úrovních. Já se ve své práci zaměřím nejdříve na vývoj vývozu a dovozu, resp. celkového obratu. V průběhu transformace docházelo i k výrazným změnám i z hlediska komoditní a teritoriální struktury, čemuž se budu věnovat ve své práci následně.

Ve výše uvedené tabulce vidíme přehled obratu zahraničního obchodu. Obrat jakožto objem zahraničního obchodu zahrnuje velikost vývozu a dovozu vyjádřený v korunách. V přehledu meziročních změn je vidět, že obrat jako takový má rostoucí tendenci. Pokud však chceme najít příčinu je nutné se na obrat podívat jako na identitu zahrnující export a import.

V obchodní bilanci jsou zachyceny jak pozitivní, tak i negativní důsledky transformace ekonomiky. Od roku 1994 se bilance propadá a více se vyváží do země. Jev byl způsoben oživením ekonomiky a nárůstem domácí poptávky. Naše výroba však nemohla zvýšenou poptávku uspokojit, proto velkou část poptávky pokryl dovoz a současně klesl vývoz.

V roce 1993 činil celkový obrat 847,7 mld. Kč a v roce 2001 2653,7 mld. Kč. V průběhu této časové řady je patrný růst vývozu, který se tak významně podílel na navyšování celkového obratu. V roce 2002 celkový objem zahraničního obchodu poklesl o 2,75%, což je dáno poklesem jak importu, tak i exportu. V případě exportu došlo v roce 2002 oproti roku 2001 k poklesu o 1,2%, import se snížil oproti předešlému roku o 4,3%. Již svým rozsahem a tempem růstu se stal zahraniční obchod se státy Evropské unie významným segmentem zahraničního obchodu ČR jako takového. Výrazné zvýšení obratu zahraničního obchodu proběhlo v roce 1995, kdy došlo ke zvýšení téměř o třetinu oproti předchozímu roku.

Výrazný nárůst proběhl i v roce 2002. V tomto roce vzrostl obrat přibližně o 26% oproti roku 2001. Po dvou letech přichází pokles výše obratu o 3%. Podíváme-li se na vývoj obratu pohledem absolutních hodnot, proběhlo jeho výrazné navýšení v roce 2000, druhé největší meziroční navýšení následovalo v roce 2000.

Co se týče krytí dovozu vývozem, je v průběhu sledovaného období zřejmé, že dochází k převyšování dovozu nad vývozem. Výjimkou jsou roky 1989 a 1991, kdy naopak vývoz převýšil dovoz. Situace se mění v roce 2005. V tomto roce vývoz nad dovozem převyšuje již v průběhu delšího období.

Tab. č. 8: Vývoj obchodní bilance zahraničního obchodu ve srovnání s dílčí bilancí z obchodu s EU

Rok	Celková obchodní bilance ČR	Dílčí bilance zahr. obchodu s ES
1993	-4,483	-17,015
1994	-39,535	-27,453
1995	-99,569	-63,276
1996	-152,990	-118,579
1997	-150,450	-107,546
1998	-80,239	-46,759
1999	-64,413	+3,944
2000	-120,825	-1,761
2001	-116,685	+18,511
2002	-71,323	+59,974

Zdroj: ČSÚ, dostupné na www.czso.cz

Navýšení pasiva celkové obchodní bilance především v letech 2001 a 2002 bylo snižováno aktivem obchodu se zeměmi EU. Podíváme-li se na tabulku č.1, vidíme, že v tomto období dochází k pozitivnímu posunu ve vývoji obchodní bilance z důvodu českého exportu do zemí EU.

3.6.4. Vývoj teritoriální struktury zahraničního obchodu

Následující část práce je věnovaná problematice teritoriální struktury zahraničního obchodu od roku 1989. Nejdříve popíšeme teritoriální rozmístění odbytišť před rokem 1989, následně se budeme věnovat vývojem během transformace ekonomiky.

Tab. č. 9: Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR v letech 1989-2004 (v %)

Rok	Státy s vyspělou ekonomikou		Z toho Evropská unie		Rozvojové země		Evropské země s tranzitivní ekonomikou (včetně Ruska)		Z toho Slovensko	
	Dovoz	Vývoz	Dovoz	Vývoz	Dovoz	Vývoz	Dovoz	Vývoz	Dovoz	Vývoz
1989	27,8	29,9	14,9	14,3	12,2	13,9	60,0	56,5	-	-
1990	47,3	43,6	31,9	31,3	7,6	10,9	40,1	40,8	-	-
1993	60,1	55,4	38,3	41,4	5,0	8,5	34,2	33,8	17,7	20,0
1995	69,1	65,6	60,9	60,5	4,4	5,4	25,0	28,3	11,8	11,8
1997	70,8	65,4	61,8	59,8	4,6	4,5	23,0	29,7	8,4	12,9
1999	73,8	74,6	64,2	69,2	4,5	3,3	19,4	21,8	6,3	8,3
2000	71,9	74,8	62,0	68,5	4,6	3,8	23,5	21,4	6,0	7,7
2001	71,5	75,2	61,8	68,9	5,4	3,3	19,9	21,2	5,4	8,0
2003	68,5	75,7	59,2	69,8	7,4	2,8	18,7	20,6	5,2	8,0
2004	82,0	91,6	72,2	86,0	6,2	3,1	6,4	4,7	5,4	8,5

Zdroj: ČSÚ, dostupné na www.czso.cz

Z tabulky je patrný veliký význam obchodu s tržně vyspělými zeměmi. Obchodní vztahy směrem do zemí RVHP a Ruska během sledovaného období upadaly. Import ze států s vyspělou ekonomikou vykazoval rostoucí tendence až do roku 1999, kdy naopak začíná upadat. Jiný vývoj sledujeme u vývozu. Zde je zřejmý růst vývozu do zemí s vyspělou ekonomikou v průběhu celého sledovaného období, vyjma roku 1997 kdy vývoz mírně klesl.

V přehledu rok 2004 působí jako významný vzhledem ke zvýšení zahraničního obchodu s vyspělými státy a státy EU. Tento nárůst je však důsledkem rozšiřování EU, kdy se počet členských zemí zvýšil na 25.

Protože je Česká republika malou ekonomikou, byla vždy závislá na ekonomikách obchodních partnerů. Ještě v dobách existence Československa byla ekonomicky resp. obchodně úzce spjata se zeměmi RVHP a Sovětského svazu, jen ve výjimkách spolupracovala se západním světem. Během 80. let tvořil podíl obchodu se zeměmi RVHP na celkovém zahraničním obchodu Československa přibližně 55%, se Sovětským svazem asi třetinu. S vyspělými ekonomikami Československo neobchodovalo a do roku 1989 dokonce jeho podíl na celkovém obratu zahraničního obchodu klesal. Na zahraničním obchodu se státy Evropského společenství tvořil největší podíl obchod s Německem.

Od roku začíná tehdy ještě Československo obchodovat více se zeměmi se zavedeným tržním hospodářstvím a začíná ustupovat od států s centrálně plánovanou ekonomikou. Československo začíná budovat obchodní vztahy se zeměmi ES. Podíl obchodu se zeměmi ES na celkovém obratu zahraničního obchodu činí přes 60%. V následujících letech narůstal podíl vývozu, který se do roku 1992 zvýšil o 31,3 procentního bodu. V případě dovozu došlo k nárůstu o 26,5 procentního bodu do roku 1992.

Nejvíce států, se kterými Československo obchodovalo, byly rozvojové země. Přesto byl jejich podíl na vývozu relativně nízký, a to 8%, který se do roku 2002 zvýšil o 2,4 procentního bodu. Naproti tomu došlo k poklesu podílu na dovozu.

Po rozpadu RVHP začínají i tyto země obchodovat na principu tržní ekonomiky. Ještě v roce 1989 byl podíl dovozu téměř pětinný. Do roku 1992 dochází k významnému poklesu až na 6,4%. Ke snížení podílu došlo i ve vývozu. Rozdíl nebyl již tak markantní, přesto činil mezi roky 1989 a 1992 6,9 procentního bodu.

V obchodu se zeměmi dnes již bývalého SSSR je patrný trvalý pokles československého vývozu. Podíl na celkovém vývozu se z původních 24% snížil do roku 1992 na 11,2%. Podíl dovozu ze SSSR na celkovém dovozu se v roce 1991 zvýšil na téměř 30%, ovšem v roce 1992 se vlivem zvýšení dovozu z ostatních teritorií a mírnému poklesu dovozu ze SSSR jeho podíl snížil na 22,4%.

Rozpad Československa v roce 1993 znamená změnu pro strukturu zahraničního obchodu z hlediska teritoriálního rozdělení. Země mezi sebou obchodovaly již dříve, nejednalo se však o mezinárodní obchod, ale o obchod vnitrostátní. Samostatné Slovensko se po rozpadu Československa stává jedním z největších obchodních partnerů.

V letech 1994 – 1995 dochází k poklesu obchodu se Slovenskem. Naproti tomu obchod s vyspělými státy roste, jedná se především o země Evropské unie. Podíl obchodu se zeměmi EU na celkovém zahraničním obchodu se zvyšuje díky rozšíření Evropské unie v roce 1995 o Finsko, Rakousko a Švédsko. Značný nárůst podílu je dán už jen tím, že například zahraniční obchod s Rakouskem tvořil 6,7% celkového obrátu zahraničního obchodu. V roce 1995 také vzrostl export do ostatních zemí CEFTA. Naopak podíl obchodu se zeměmi s přechodovou a státní ekonomikou jako např. Čína zaznamenal od roku 1989 propad.

V závěru 90. let podíl zahraničního obchodu se zeměmi s vyspělou ekonomikou nadále roste. Na českém importu tvořil jejich podíl v roce 2004 přibližně 82% na českém exportu 91,6%. Zahraniční obchod se státy s tranzitivní ekonomikou klesal. Ve stejném roce podíl obchodu s těmito zeměmi na českém importu 6,4%, v případě exportu činil podíl 4,7%. Zahraniční obchod s Čínou ve stejném období roste obzvláště v případě dovozu. Mezi roky 1998 – 2003 došlo k růstu podílu z 1,7% na 5%.

3.6.5. Vývoj komoditní struktury zahraničního obchodu

Ve vývoji komoditní struktury nedochází k tak velikým změnám, jako tomu bylo u rozsáhlých změn ve složení obchodních partnerů, tedy v teritoriálním uspořádání. Mezi roky 1989 a 2002 prudce klesá dovoz nerostných paliv. Nárůst dovozu vykazuje skupina strojů a dopravních prostředků a také meziproduktů. Vývoz se mezi roky 1989 až 2002 zvýšil ve skupině strojů a dopravních prostředků, v případě skupin potravin a zvířat a nerostných paliv došlo k poklesu vývozu.

Tab. č. 10: Komoditní struktura dovozu a vývozu ČR podle zbožíových skupin SITC

SITC skupina	Dovoz (v %)			Vývoz (v %)		
	1989	1993	2002	1989	1993	2002
0 – Potraviny a zvířata	6,9	6,2	4,1	4,5	6,6	2,5
1 – Nápoje a tabák	0,7	1,1	0,5	0,4	1,2	0,7
2 – Suroviny (bez paliv)	8,8	5,0	2,9	3,7	6,1	2,8
3 – Nerostná paliva	17,3	11,1	7,6	5,2	6,2	2,9
4 – Živočišné a rostlinné tuky	0,4	0,4	0,2	0,1	0,2	0,1
5 – Chemikálie	9,3	12,1	11,2	7,6	9,5	6,0
6 – Meziprodukty	10,4	15,9	20,6	22,4	29,9	23,4
7 – Stroje a dopravní prostředky	36,9	36,1	42,4	44,4	27,6	49,6
8 – Různé průmyslové výrobky	6,2	11,7	10,5	9,7	12,7	11,9
9 - Ostatní	3,1	0,4	0,0	1,9	0,0	0,1

Zdroj: Kolektiv autorů - Desetiletá analýza zahraničního obchodu, Agentura Czech Trade, Praha, 2004

Před rokem 1989 byl český vývoz charakteristický svou diferencovaností dle země, do níž vývoz směřoval. Export strojírenské produkce směřoval do zemí CPE a do rozvojových zemí. Jeho podíl na celkovém vývozu tvořil 60% na celkovém vývozu, na druhou stranu se export do států s vyspělou ekonomikou pohyboval kolem 10%. Předmětem vývozu byla především produkce s nízkým stupněm zpracování, většinou se jednalo o meziprodukty. Vyššího podílu dosahovaly chemikálie, potraviny, suroviny a paliva.

Tři pětiny objemu dovozu tvořil import strojů a dopravních prostředků. Charakteristický pro období před rokem 1989 je nízký podíl dovozu spotřebního zboží, což bylo následkem tehdejšího politického režimu. Vysoký podíl zaujímal dovoz paliv – v roce 1989 tvořil 94% importu ze zemí RVHP. Ze zemí RVHP pocházelo 60% dovážených strojů a dopravních prostředků, v případě vyspělých zemí šlo pouze o 35% dovozu

strojů a dopravních prostředků. Větší podíl na dovozu potravin měly do roku 1989 rozvojové země, dovoz z těchto států tvořil skoro 38% celkového dovozu potravin.

V období mezi roky 1990 a 1992 prodělala československá ekonomika přechod z centrálního plánování na tržní systém. Začíná klesat podíl vývozu strojů a zařízení, naopak roste podíl vývozu polotovarů a rovněž průmyslových výrobků. K růstu došlo i v případě vývozu surovin kromě paliv.

Struktura zahraničního obchodu s rozvojovými zeměmi vykazuje znaky vyspělejšího partnera. U vývozu tvoří 56% stroje a přepravní zařízení a 30% tvoří podíl polotovarů. Do vyspělých zemí Československo vyváží mezi roky 1990 a 1992 více polotovarů, průmyslové produkce a přepravních zařízení. K poklesu dochází u potravinářské výroby a paliv. Došlo také ke snížení exportu strojů do Sovětského, z původního podílu ve výši 14,3% klesl na 2,1%. Charakteristické pro dovoz paliv a surovin v letech 1990 až 1992 je snížení objemu dovážených paliv a surovin.

Podíl dovozu strojů a zařízení v roce 1991 klesl, v roce 1992 došlo k opětovnému zvýšení jejich podílu na celkovém dovozu. Největší položkou u dovozu z vyspělých zemí jsou opět stroje a přepravní zařízení. Z rozvojových zemí bylo v roce 1992 importován menší podíl potravin než v předešlém roce. Pokles podílu způsobil nárůst dovozu paliv. V průběhu sledovaného období současně s prováděnými změnami klesá objem vývozu i dovozu ze zemí s netržní ekonomikou.

V letech 1993 až 1997 se markantně změnila zbožová struktura českého exportu. Přesun vývozu na trhy vyspělých zemí byl příčinou výrazného snížení podílu vývozu strojů a dopravních prostředků, který se v roce 1995 snížil oproti roku 1989 o 13,8 procentních bodů. Podíl tržních výrobků naopak vykázal zvýšení o téměř 12 procentních bodů. Vzrostl také podíl exportu produkce chemického průmyslu, surovin a potravin. Pokles zaznamenal vývoz průmyslového spotřebního zboží a podíl vývozu paliv. K výrazným změnám ve struktuře vývozu došlo po rozdělení Československa. Největší podíl na vývozu zaujímal hutnický průmysl, výroba silničních vozidel, nestrojírenská kovová výroba a produkce z nekovových nerostů jako jsou stavebniny, stavební hmoty, keramické a skleněné zboží.

V letech 1993 – 1997 vzrostl podíl strojů a dopravních prostředků na celkovém dovozu. Relativně nízký zůstal podíl dováženého průmyslového zboží. Od roku 1993 opět roste

podíl dovozu potravin. V tomto období se vytvořila taková zbožová struktura dovozu, která již měla rysy struktury srovnatelně vyspělých zemí.

Následující období mezi lety 1998 až 2003 přináší nárůst podílu skupiny strojů a dopravních prostředků na vývozu. Podíl této skupiny na celkových vývozech dosáhl 50%. Snížení ale zaznamenaly chemikálie, tržní výrobky a průmyslové spotřební zboží. V rámci obchodu se státy se zavedeným tržním systémem se zvýšil podíl na vývozu skupiny strojů a dopravních prostředků a to téměř o 10 procentních bodů.

Co se týče dovozů dosáhla největšího podílu skupina strojů a dopravních prostředků, a to téměř 43% v roce 2003. K mírnému zvýšení proběhlo v případě minerálních paliv a maziv. K poklesu došlo v případě potravin a živých zvířat, chemikálií a průmyslového spotřebního zboží. Zbožová struktura exportů ze zemí s tržní ekonomikou nezaznamenala v tomto období žádné výraznější změny.³⁶

³⁶ NÁROŽNÝ, Jonáš. *Český zahraniční obchod v období ekonomické transformace*. Brno, 2011. Dostupné z: http://is.muni.cz/dok/fmgr.pl?furl=%2Fth%2F174409%2Fpdf_m%2F. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Ing. Oldřich Králík, CSc. s. 25-29.

3.7. Vývoj spotřeby domácností

Začátek 90. let sebou přinesl obrovské změny, které pro českou ekonomiku znamenaly dramatický vývoj v mnoha oblastech. Otevření české ekonomiky umožňuje dovoz zboží a služeb na český trh. S novými možnostmi vznikají i nové potřeby a mění se tak konečná struktura spotřeby domácností.

3.7.1. HDP – konečná spotřeba domácností

Po roce 1989 se na rostoucím HDP podílí rostoucí spotřeba domácností, která tvoří zhruba polovinu celkového HDP.

Tab. č. 11: HDP výdajovou metodou, konečná spotřeba domácností v běžných cenách (mln. Kč), podíl spotřeby domácností na HDP v %

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
HDP	1020,3	1182,8	1466,7	1660,6	1785,1	1962,5	2041,4	2189,2
Spotřeba domácností	509,5	599,5	724,8	847,2	932,8	998,3	1046,3	1134,7
Spotřeba/ HDP	49,9	50,7	49,4	51,0	52,3	50,9	51,3	51,8
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
HDP	2352,2	2464,4	2577,1	2814,8	2983,9	3222,4	3535,5	3689
Spotřeba domácností	1206,9	1248,1	1317,4	1399,2	1442,7	1537,2	1659,6	1804,2
Spotřeba/ HDP	51,3	50,6	51,1	49,7	48,3	47,7	46,9	48,9

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Výše uvedená tabulka tvrzení o podílu spotřeby na HDP potvrzuje. Podíl se v průběhu sledovaného období pohybuje kolem 50%. Nejnižšího podílu na HDP dosáhla spotřeba v roce 2007 a to 46,9%, nejvyššího v roce 1997.

Tab. č. 12: Meziroční změny ve spotřebě domácností v %

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Spotřeba domácností	509,5	599,5	724,8	847,2	932,8	998,3	1046,3	1134,7
Meziroční změna spotřeby v %	-	17,66	20,90	16,89	10,10	7,02	4,81	8,45
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Spotřeba domácností	1206,9	1248,1	1317,4	1399,2	1442,7	1537,2	1659,6	1804,2
Meziroční změna spotřeby v %	6,36	3,41	5,55	6,21	3,11	6,55	7,96	8,71

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Porovnáním počátečního a koncového roku použité časové řady zjistíme, že se spotřeba v roce 2008 oproti roku 1993 zvýšila více jak 3,5-krát. V případě HDP je výsledek obdobný. Výše spotřeby se neustále pohybuje kolem 50%. Nejnižšího podílu na HDP dosáhla spotřeba v roce 2007 a dále v roce 2006.

K nejvýraznějším nárůstům spotřeby došlo mezi lety 1994 – 1997. V roce 1997 se ekonomika dostává do recese a tím pádem klesá i tempo růstu spotřeby. Situace přetrvává do roku 1999. Mezi roky 2000 a 2001 spotřeba meziročně vzroste více než v letech předcházejících. Od roku 2002 dochází k útlumu, meziroční přírůstky se snižují a roku 2005 je dosaženo minimálního navýšení během celého sledovaného období. Od roku 2006 se tempo růstu opět zvyšuje. Pro meziroční změny platí, že vzroste-li meziročně HDP, dochází i ke zvýšení spotřeby domácností a obráceně – snížení HDP doprovází pokles spotřeby domácností.

3.7.2. Spotřeba domácností a její struktura dle národních účtů

Statistikou národních účtů získáváme přehled o složení spotřeby domácností a jejím vývoji. Spotřebu můžeme členit z hlediska trvanlivosti nebo podle účelu použití. Další možností je spotřebu členit v národním nebo domácím pojetí, přičemž v případě národního pojetí se do struktury započítávají i výdaje v tuzemsku a zahraničí, v domácím pojetí výdaje rezidentů a nerezidentů v tuzemsku.

Pro definici spotřeby domácností využíváme ukazatele výdaje na konečnou spotřebu domácností, který představuje krátkodobé a dlouhodobé spotřeby kromě nemovitostí, tedy hodnotu zboží a služeb spotřebovávaných domácnostmi, a část neplacené spotřeby (samozásobení zemědělské produkce, služby vykonané svépomocí). Bohužel jsou data sbírána až od roku 1995, proto sledované období ve vývoji spotřeby domácností nezačíná již od roku 1993.

Výdaje na konečnou spotřebu domácností podle trvanlivosti

Největší podíl (cca 80%) na konečné spotřebě zaujímají výdaje na služby a předměty krátkodobé spotřeby, protože jejich primárním úkolem je uspokojení základních lidských potřeb. Poměr těchto výdajů se v čase mění.

V roce 1995 měly největší podíl výdaje na krátkodobou spotřebu, přičemž služby dosáhly 33,04%. Během sledovaného období se rozdíl mezi těmito snížil a procentní hodnota se výrazně přiblížila. V roce 2009 činil rozdíl mezi těmito podíly 2 procentní body, přesto stále předměty KS zaujímaly největší podíl. Z uvedeného tedy vyplývá, že výdaje na běžnou spotřebu klesaly a zároveň rostla spotřeba služeb.

Podíl nezbytného a luxusního zboží ve sledovaném období klesal. V roce 1995 činil podíl 20,2%, v závěru sledovaného období klesl na 15,82%, tedy téměř o 5% a podíl zboží střednědobé spotřeby se snížil o 3 procentní body.

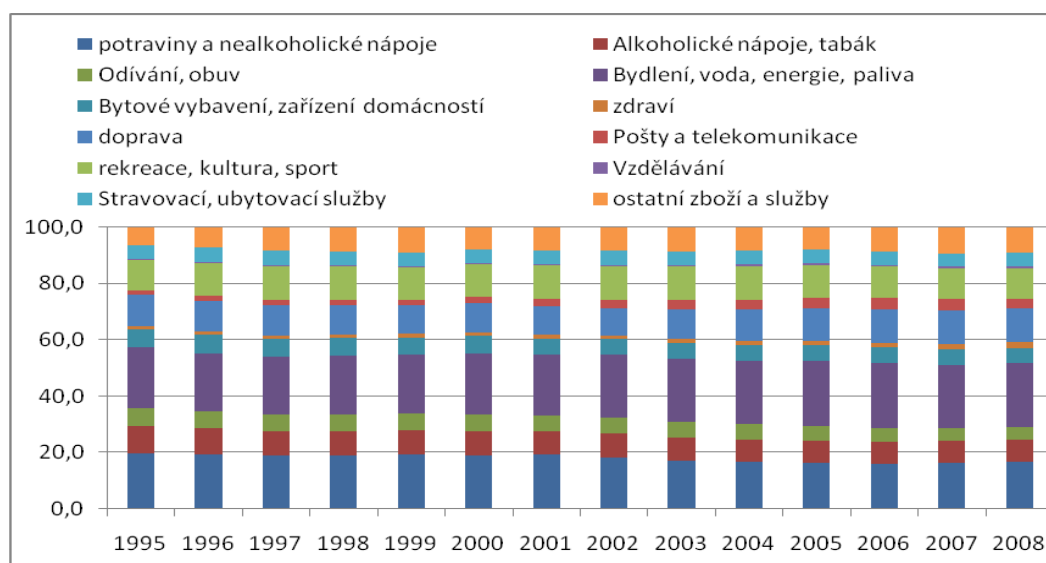
Tab. č. 13: Výdaje na konečnou spotřebu domácností podle trvanlivosti – národní pojetí (objemové indexy v %, ceny roku 1995)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Předměty DS	100	110,8	112,7	113,1	112,9	116,5	122,3
Předměty SS	100	110,3	117,6	114,3	116	120,5	124,6
Předměty KS	100	107,2	107,3	108,9	113,9	114,6	114,5
Služby	100	108,9	113,1	109,2	111	112	117
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Předměty DS	124,8	142,1	160,2	175,5	198,1	228,4	246,7
Předměty SS	128	137,5	143,6	152,3	162,5	169,8	179,8
Předměty KS	116,4	120,7	121,9	123,69	126,6	129,2	131,9
Služby	120,2	128,3	131,3	133	140,8	148,8	154,1

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

V případě dlouhodobé spotřeby spotřebovaly domácnosti v roce 2008 2,5 násobek množství zboží roku 1995. Spotřeba zboží krátkodobé spotřeby sice také vzrostla, ale nárůst byl pomalejší.

Graf č. 6: Výdaje na konečnou spotřebu domácností podle účelu – podíly v %, národní pojetí

Zdroj: ČSÚ, dostupné na www.czso.cz, vlastní výpočty

Nejdynamičtěji se vyvíjejí výdaje za služby. V roce 1995 tvořily třetinu výdajů domácností, jejich výše dosáhla 243 mld. Kč., v roce 2005 se jejich spotřeba ještě zvýšila. Výše výdajů v tomto roce dosáhla 561 mld. Kč a změnil se i poměr ve struktuře výdajů. Podíl těchto výdajů dosáhl 39% celkových spotřebních výdajů domácností. Nejméně vydávají domácnosti za dopravní prostředky, vybavení domácnosti, v roce 1995 dosáhla výše výdajů 18% celkových spotřebních výdajů.

4. ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo vytvořit přehled o strukturálních změnách, které probíhaly na mnoha úrovních. Proces transformace započal v roce 1989 a dotkl se ekonomik několika států, které přehodnotily svou roli na mezinárodní úrovni. Jedním z cílových bodů jejich politické a ekonomické transformace bylo zapojení do spolupráce ze zeměmi západní Evropy.

Proces transformace ekonomiky proběhl souběžně s přípravami na vstup do Evropského společenství a přinesl sebou změnu systému z centrálně plánované ekonomiky na tržní a přeměnu industriální společnosti na ekonomiku služeb. Národní hospodářství se začalo zaměřovat spíše na produkci sekundárního a terciálního sektoru, podíl primární sféry během sledovaného období klesl.

Vlivem procesu transformace ekonomiky ČR na tržní systém došlo k radikálním změnám v průmyslové výrobě, která byla dříve odvislá od spolupráce se státy RVHP. Změnou odbytišť a přechodem na tržní hospodářství nalézá ČR obchodní partnery zejména ve státech EU a mění se její orientace z východoevropských trhů na trhy západní Evropy. Největším obchodním partnerem ČR se stává Německo.

Přechodem na tržní hospodářství objevují domácnosti potřebu sektoru služeb, který byl v podmínkách centrálně plánovaného systému hospodářství velmi podceňovaný. Význam služeb roste především v první polovině 90. let, kdy se začínají vytvářet podmínky pro jejich rozvoj a růst. Vyšší spotřeba služeb umožňuje zaměstnat více lidí, proto roste i zaměstnanost v tomto sektoru. Naproti tomu se snižuje zaměstnanost v primárním sektoru a klesá produkce.

Došlo i ke změnám ve struktuře právních forem ekonomických subjektů. Počet soukromých podnikatelů, obchodních společností a družstev rostl. V případě státních podniků ale došlo k výraznému snížení jejich počtu z 3 505 v roce 1990 na 76 v roce 2009.

Podniky zabývající se průmyslovou výrobou jsou procesem transformace také velmi ovlivněny. Došlo k ukončení činností, které nebyly schopny v tržním systému konkurovat a projevuje se příliv zahraničních investic v podobě zvyšování výrobní efektivnosti, technologické úrovně a výměně know-how. Některá odvětví, která se více

orientovala na český trh, se potýkala s problémy, jiným zase zahraniční investice umožnily rozšiřování výrobních možností.

Českou republiku lze dnes z hlediska zahraničního obchodu definovat jakožto zemi s malou otevřenou ekonomikou. Která ve své průmyslové výrobě využívá velké množství zahraničního kapitálu, jak již bylo zmíněno. Přináší to sice řadu pozitiv, ale projevují se i negativa. Česká republika je vzhledem k velikosti své ekonomiky silně závislá na svých obchodních partnerech, protože musí jako malá ekonomika přijímat podmínky diktované většími obchodními partnery, především Německa.

5. SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf. č. 1: Vývoj struktury HPH dle jednotlivých sektorů

Graf. č. 2: Vývoj ve struktuře zaměstnanosti v %

Graf. č. 3: Poměr jednotlivých počtů jednotek zapsaných v registru ekonomických subjektů vzhledem k celkovému počtu – stav v roce 1991

Graf. č. 4: Poměr jednotlivých počtů jednotek zapsaných v registru ekonomických subjektů vzhledem k celkovému počtu – stav v roce 2000

Graf. č. 5: Poměr jednotlivých počtů jednotek zapsaných v registru ekonomických subjektů vzhledem k celkovému počtu – stav v roce 2009

Graf. č. 6: Výdaje na konečnou spotřebu domácností podle účelu – podíly v %, národní pojetí

6. SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1: Vývoj HDP a spotřeby domácností mezi roky 1990 - 2000

Tab. č. 2: Podíly jednotlivých odvětví na hrubé přidané hodnotě v % (v běžných cenách)

Tab. č. 3: Vývoj odvětvové struktury zaměstnanosti v %

Tab. č. 4: Počty jednotek zapsaných v registru ekonomických subjektů

Tab. č. 5: Meziroční změny v počtu jednotek zapsaných v registru ekonomických subjektů

Tab. č. 6: Vývoj odvětvové struktury tvorby hrubého fixního kapitálu (v %)

Tab. č. 7: Vývoj zahraničního obchodu v letech 1989 – 2008

Tab. č. 8: Vývoj obchodní bilance zahraničního obchodu ve srovnání s dílčí bilancí z obchodu s EU

Tab. č. 9: Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR v letech 1989 – 2004 (v %)

Tab. č. 10: Komoditní struktura dovozu a vývozu ČR podle zbožových skupin SITC

Tab. č. 11: HDP výdajovou metodou, konečná spotřeba domácností v běžných cenách (mld. Kč), podíl spotřeby domácností na HDP v %

Tab. č. 12: Meziroční změny ve spotřebě domácností v %

Tab. č. 13: Výdaje na konečnou spotřebu domácností podle trvanlivosti – národní pojetí (objemové indexy v %, ceny roku 1995)

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

DICKEN, Peter. *Global shift: transforming the world economy*. 3rd ed. London: P.C.P., 1998. xvi. ISBN 1-85396-367-4.

FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Zahraničně obchodní politika ČR: Historie a současnost (1945 – 2008)*. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-128-4

HOLMAN, Robert. *Transformace české ekonomiky: V komparaci s dalšími zeměmi střední Evropy*. Praha: CEP, 2000. ISBN 80-902798-6-2

JONÁŠ, J.: *Ekonomická transformace v České republice: makroekonomický vývoj a hospodářská politika*. Praha: Management Press, 1997. ISBN 80-85943-22-0

KADERÁBKOVÁ, Anna. *Strukturální změny české ekonomiky v období transformace*. 1.vydání. Praha : Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2004. ISBN 80-86729-10-9.

KLAUS Václav, TOMŠÍK Vladimír. *Makroekonomická fakta české transformace*. 1.vydání. Brno : NC Publishing, 2007. ISBN 978-80-903858-1-8.

KOTÝNKOVÁ, Magdalena. *Strukturální změny českého trhu práce v letech 1990-2006*. Acta Oeconomica Pragensia, 2008, roč. 16, č. 3.

LACINA, L. *Makroekonomie otevřené ekonomiky*. Brno: MZLU, 2001. ISBN 807157-488-0

SLANÝ, A. a kol.: *Makroekonomická analýzy a hospodářská politika*. (Beckovy ekonomické učebnice). Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-738-3

SLANÝ, A., M. ŽÁK. *Hospodářská politika*. Praha: C.H.Beck, 1999. ISBN 80-7179-237-3

SPĚVÁČEK, V.: *Transformace české ekonomiky: politické, ekonomické a sociální aspekty*. Praha: Linde, 2002. ISBN 80-86131-32-7

ŠAFARÍKOVÁ, V. a kol.: *Transformace české společnosti 1989-1995*. Brno: Doplněk, 1996. ISBN 80-85765-57-8

URBAN, L.a kol.: *Hospodářská politika*, Victoria Publishing, Praha 1994, ISBN 80-85865-01-7

VINCÚR, P. a kol.: *Hospodářská politika*, SPRINT, Bratislava, 2001. ISBN 80-88848-67-9

ZLÝ, B. a kol.: *Integrační procesy ve světové ekonomice*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2004. ISBN 80-248-0592-8.

ŽÁK, Milan a kol.: *Vnitřní a vnější podmínky restrukturalizace a hospodářská politika v ČR*. 1.vydání. Praha : Oeconomica, 2001. 243 s. ISBN 80-245-0257-7.

ŽÁK, M. *Hospodářská politika*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2007. ISBN 978-80-86730-04-2.

ŽÁK, M. *Učebnice hospodářské politiky*. II. Praha : Vysoká škola ekonomická, 2001. ISBN 80-245-0028-0

ŽÁK, M. a kol.: *Základy hospodářské politiky*. Praha: skripta VŠE, 1993.

ŽÍDĚK, Libor. *Česká ekonomika v 90. letech*. 1.vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3551-X.

ŽÍDEK, Libor. *Transformace české ekonomiky, 1989-2004*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006. Beckova edice ekonomie. ISBN 80-7179-922-X

Internetové zdroje:

BOUDOVÁ, Jarmila. *Transformace české ekonomiky po roce 1990* [online]. Brno, 2008 [cit. 2011-12-05]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/79279/pdf_m/diplomka.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Ing. Oldřich Králík, CSc.

HRONOVÁ, Stanislava a Richard HINDLS. *Ekonomické chování sektoru domácností ČR - spotřeba a zadluženost*[online]. Praha, 2006 [cit. 2011-11-04], s. 16. Dostupné z: <http://panda.hyperlink.cz/cestapdf/pdf08c3/hronova.pdf>

TRNEČKOVÁ, Soňa. *Vývoj zaměstnanosti v České republice po roce 1989* [online]. Olomouc, 2010 [cit. 2011-11-15]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/a58y4a/>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Ing. Jiří Klvač, CSc.

HAUBERTOVIÁ, Pavlína. *Struktura podniků v regionech ČR a jejich ekonomická výkonnost* [online]. Pardubice, 2009 [cit. 2011-10-09]. Dostupné z: <http://dspace.upce.cz/handle/10195/33742>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce doc. Ing. Ivana Kraftová, CSc.

BREZOVIANOVÁ, Eva. *Komparace strukturálních změn ČR a vybrané tranzitivní ekonomiky (Slovensko) z pohledu integračního procesu* [online]. Brno, 2007 [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/62791/esf_m/?id=137883. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Ing. Dana Dobešová.

NÁROŽNÝ, Jonáš. *Český zahraniční obchod v období ekonomické transformace* [online]. Brno, 2011 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z: http://is.muni.cz/dok/fmgr.pl?furl=%2Fth%2F174409%2Fpdf_m%2F. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Ing. Oldřich Králík, CSc.

BRÝDA, Lukáš. *Různá pojetí strukturální politiky* [online]. Brno, 2007 [cit. 2011-10-09]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/137044/esf_b/. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Ing. Aleš Franc.

Oficiální stránky Českého statistického úřadu - www.czso.cz (ověřeno k 22.3.2012)

Statistiky zahraničního obchodu - <http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/statistiky-zahranicniho-obchodu/1000453/> (ověřeno k 07.02.2012)

Světová obchodní organizace -

http://cs.wikipedia.org/wiki/Sv%C4%9Btov%C3%A1_obchodn%C3%AD_organizace (ověřeno k 15.04.2012)

Kodaňská kritéria -

http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Koda%C5%88sk%C3%A1_krit%C3%A9ria&printable=yes (ověřeno k 03.04.2012)

8. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Česká republika – hlavní makroekonomické ukazatele

Příloha B: HDP a další makroekonomické ukazatele

Příloha C: HPH podle sekcí (subsekcí) Odvětvové klasifikace ekonomických činností

Příloha D: Podíl odvětví na HPH v České republice

Příloha E: Podíl HPH dle vlastnictví v České republice

Příloha F: Zaměstnanost a nezaměstnanost v České republice podle výsledků výběrového šetření pracovních sil

Příloha G: Ekonomické subjekty podle právních forem, institucionálních sektorů a počtu zaměstnanců

Příloha H: Výdaje na konečnou spotřebu domácností podle účelu v České republice (dle klasifikace COICOP)

Průloha A:

Česká republika: hlavní makroekonomické ukazatele

Prameny: ČSÚ, MPSV, ČNB, MF a ČHMÚ
(aktualizace údajů bude prováděna vždy 1. den v měsíci ledna, února, března, dubna, červenci a říjnu)

Ukazatel	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Ukazatele reálné ekonomiky																				
HDP																				
HDP na 1. obyvatele																				
HDP na 1. obyvatele v PPS																				
HDP																				
Výdaje na konečnou spotřebu																				
z toho: spotřeba domácností																				
Výdaje na tvorbu hrubého kapitálu																				
z toho: fixního																				
Vývoz zboží a služeb																				
Dovoz zboží a služeb																				
Domecí realizovaná spotřeba																				
Deflátor HDP																				
Hrubý disponibilní důchod																				
Hrubé národní úspory																				
Míra hrubých národních úspor																				
Míra hrubých úspor domácností																				
Souhrnná produktivita práce																				
Jednotkové pracovní náklady																				
Energetická náročnost																				
Emise CO ₂																				
Průmysl - tržby																				
Stavební produkce																				
Služby - tržby																				
Služby - tržby																				
Zemědělství - tržby																				
Počet zaměstnaných s ledným nebo hl. zajištěním																				
Obecná míra nezaměstnanosti																				
Míra dlouhodobé nezaměstnanosti																				
Míra registrované nezaměstnanosti																				
Míra nezam. podle stávající metodiky																				
Průměrná hrubá nominální mzda ¹⁾																				
Průměrná reálná mzda ¹⁾																				
Průměrný starob.důchod/průměrná mzda																				
Míra inflace																				
Míra inflace																				
Ceny průmyslových výrobků																				
Ceny stavebních prací																				
Ceny tržních služeb																				
Ceny zemědělských výrobků																				
Ceny vývozu zboží																				
Ceny dovozu zboží																				
Směnné relace																				
Měnové ukazatele																				
CZK/EUR																				
CZK/USD																				
Nominální efektivní kurz																				
Reálný efektivní kurz																				
M1																				
M2																				
M3																				
Běžný účet (BU) platební bilance																				

Česká republika: hlavní makroekonomické ukazatele

Prameny: ČSÚ, MPSV, ČNB, MF a ČHMÚ
(aktualizace údajů bude prováděna vždy 1. den v měsíci ledna, února, března, dubna, července a října)

Ukazatel	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Úkazyteři																				
Finanční účet (FÚ) platební bilance	88,2	97,0	218,3	113,6	34,3	94,3	106,6	148,0	172,8	347,8	157,1	177,3	154,77	99,834	125,31	92,2	143,2	183,3		
mld. Kč																				
Změna devizových rezerv	-88,3	-68,3	-197,9	22,5	56,0	-62,8	-57,1	-31,6	-67,2	-216,9	-12,9	-6,8	-92,9	-2,1	-15,7	-40,1	-60,6	-41,4		
% GU/HDP																				
FÚ/HDP																				
%																				
Stav devizových rezerv ¹⁾ (DR) ČNB	116,0	175,1	373,0	339,9	398,5	376,7	481,4	486,8	524,3	714,6	691,5	636,2	726,7	856,6	631,0	716,0	764,3	796,8	803,4	
mld. Kč																				
% mld. Kč																				
měsíc																				
Kvůli dovozu zboží a služeb DR ČNB																				
mld. Kč																				
%																				
Fiskální ukazatele																				
Vládní deficit (příbyvek)																				
mld. Kč																				
%																				
Vládní deficit (příbyvek)/HDP	1,1	10,4	7,2	-1,6	-15,7	-28,3	-29,6	-46,1	-67,7	-45,7	-109,1	-93,7	-56,3	-97,6	-86,4	-19,4	-192,4	-156,4	-142,8	
%																				
Saldo státního rozpočtu (SR)																				
mld. Kč																				
%																				
Vládní dluh																				
mld. Kč																				
%																				
Duh sektoru vlády v procentech HDP																				
%																				
Státní dluh	158,8	157,3	184,4	155,2	173,1	194,7	228,4	289,3	345,0	385,9	493,2	592,9	691,2	802,5	892,3	998,8	1 178,2	1 344,1	346,6	
mld. Kč																				
%																				

Poznámky:

¹⁾ r/r mezioční změna; * údaj není k dispozici; ** stav ke konci období;

³⁾ na přepočtené počty, celé národní hospodářství

Příloha B:

3. MAKROEKONOMIKA

3-3. Hrubý domácí produkt a další makroekonomické ukazatele NH

	Hrubý domácí produkt											Míra hrubých národních úspor ¹⁾	Míra investic ²⁾	Čistá fixní aktiva (stav k 31. 12.)	Produktivita práce (na 1 odpracovanou hodinu)		
	celkem	předchozí rok = 100	v průměrném směnném kurzu, b.c.	ve stán-dardech kupní síly, b.c.		na 1 obyvatele			Hrubý národní důchod	Hrubý disponibilní důchod	Hrubé národní úspory						
				mil. USD	mil. PPS	Kč, b.c.	1995 = 100, s.c.	USD								PPS	mil. Kč, b.c.
1989
1990
1991
1992
1993	.	100,1
1994	.	102,2
1995	1 466 522	105,9	55 247	111 096	141 957	100,0	5 348	10 754	1 463 501	1 477 119	424 814	28,8	31,5	6 339 287	141,2	100,0	
1996	1 693 288	104,0	62 027	119 311	163 183	104,2	6 013	11 566	1 660 036	1 669 497	454 913	27,2	32,1	7 117 997	160,8	103,2	
1997	1 811 094	99,3	57 112	121 768	175 772	103,5	5 543	11 818	1 782 876	1 794 091	441 011	24,6	29,9	8 014 276	172,4	102,1	
1998	1 996 483	99,2	61 860	123 070	193 929	102,8	6 009	11 954	1 959 312	1 976 776	525 458	26,6	28,2	8 834 039	192,4	102,5	
1999	2 080 797	101,3	60 139	127 323	202 357	104,3	5 848	12 382	2 031 705	2 053 380	512 066	24,9	27,0	9 342 684	204,3	105,9	
2000	2 189 169	103,6	56 729	133 950	213 110	106,3	5 522	13 040	2 139 691	2 152 584	542 411	25,2	28,0	9 838 642	215,5	110,1	
2001	2 352 214	102,5	61 839	142 020	230 064	111,4	6 048	13 881	2 273 215	2 287 368	570 385	24,9	28,0	10 345 152	241,2	117,5	
2002	2 464 432	101,9	75 282	147 095	241 593	113,8	7 380	14 420	2 352 128	2 365 099	563 250	23,4	27,5	10 618 733	254,1	120,3	
2003	2 577 110	103,6	91 299	155 198	252 617	117,9	8 949	15 213	2 466 094	2 467 849	532 204	21,6	26,7	10 965 650	289,1	126,2	
2004	2 814 762	104,5	109 520	165 965	275 770	123,1	10 730	16 260	2 680 119	2 658 451	619 872	23,3	25,8	11 501 394	291,6	130,9	
2005	2 983 862	106,3	124 603	174 535	291 561	130,6	12 175	17 054	2 849 946	2 837 143	714 199	25,2	24,9	11 924 111	304,2	136,9	
2006	3 222 369	106,8	142 525	187 007	313 868	139,0	13 882	18 215	3 062 345	3 044 188	795 409	26,1	24,7	12 428 799	323,1	143,8	
2007	3 535 460	106,1	174 092	205 906	342 494	146,7	16 865	19 947	3 288 163	3 267 947	863 364	26,4	25,2	13 151 639	347,5	149,6	
2008 ³⁾	3 688 997	102,5	216 554	210 338	353 701	149,8	20 763	20 167	3 522 722	3 490 903	903 539	25,9	23,9	13 814 709	355,6	150,4	
2009 ⁴⁾	3 625 865	95,9	190 264	202 131	346 601	141,8	18 135	19 266	3 411 324	3 380 208	744 325	22,0	22,5	14 066 661	367,0	151,3	

¹⁾ hrubé národní úspory k hrubému disponibilnímu důchodu

²⁾ výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu k hrubému domácímu produktu

³⁾ semi-definitivní údaje (publikované k 30. 9. 2010)

⁴⁾ předběžné údaje (publikované k 30. 9. 2010)

Příloha C:

3. MAKROEKONOMIKA

3-5. Hrubá přidaná hodnota podle sektoru (subsektoru) Odvětvové klasifikace ekonomických činností

	v toz														
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O+P+Q
	Zemědělství, myslivost, lesnictví	Rybolov a chov ryb	Těžba nerostných surovin	Zpracovatelský průmysl	Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	Stavebnictví	Obchod; opravy motorových vozidel a výroba pro osobní spotřebu a převážně meznost	Ubytování a stravování	Doprava, skladování a spoje	Finanční zprostředkování	Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájem; podnikatelské činnosti	Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	Vzdělávání	Zdravotní a sociální péče; veterinární činnosti	Ostatní činnosti
1989															
1990															
1991															
1992															
1993															
1994															
1995	65 648	666	29 239	321 767	89 866	87 214	147 665	37 496	138 086	42 591	180 870	71 685	53 776	46 642	33 065
1996	1 518 696	765	30 139	398 959	79 753	126 302	152 600	39 768	152 873	48 190	178 176	83 713	64 024	52 445	40 333
1997	1 641 554	729	30 496	448 113	63 727	123 447	189 152	44 096	171 976	48 122	194 082	87 636	65 107	58 152	48 206
1998	1 812 831	773	29 527	465 364	69 898	146 241	213 043	44 584	192 424	68 254	227 173	95 742	67 583	62 879	53 746
1999	1 879 669	706	27 360	499 236	71 486	131 073	225 899	41 154	195 058	66 573	241 646	104 809	74 654	65 566	62 989
2000	1 983 446	765	29 144	532 071	65 965	127 961	273 969	43 257	194 962	56 238	265 393	107 133	78 678	69 762	61 525
2001	2 132 368	83 614	29 226	562 906	78 943	133 750	279 888	43 257	223 751	69 222	283 483	117 319	85 472	79 828	61 156
2002	2 240 082	73 764	29 557	587 863	86 207	139 096	303 633	45 675	252 065	68 854	291 256	125 930	91 113	91 816	72 649
2003	2 343 055	72 720	28 531	577 695	86 804	149 213	303 963	49 009	273 224	83 796	306 524	138 846	99 645	95 490	78 983
2004	2 529 678	82 761	34 217	677 964	99 396	164 494	290 471	55 633	271 231	88 631	329 309	142 817	104 257	102 724	84 980
2005	2 675 260	80 420	36 401	704 925	103 791	167 996	342 396	52 839	268 007	81 500	366 909	155 468	115 067	109 133	89 832
2006	2 907 660	74 929	36 365	765 472	126 018	183 047	379 656	52 605	311 745	89 118	386 458	165 323	123 186	115 248	97 915
2007	3 178 011	77 839	38 542	844 051	135 383	204 153	402 571	54 991	335 698	119 860	435 545	174 397	132 018	119 228	105 276
2008 ¹⁾	3 321 373	84 120	36 9	819 188	160 439	219 387	429 224	60 284	349 414	122 584	470 867	181 697	136 914	132 291	104 419
2009 ²⁾	3 257 952	73 647	36 276	767 271	184 912	239 886	383 334	61 334	341 588	126 573	470 289	187 923	143 328	137 701	103 676

¹⁾ semi-definitivní údaje (publikované k 30. 9. 2010)

²⁾ předběžné údaje (publikované k 30. 9. 2010)

Příloha D:

Tab. 04.02 Podíl odvětví na hrubé přidané hodnotě v České republice

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
CELKEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
A Zemědělství, myslivost, lesnictví	4,9	4,7	4,2	4,2	3,8	3,9	3,9	3,3	3,1	3,3	3,0	2,6	2,4	2,5	2,3
B Rybolov, chov ryb, příružené činnosti	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
C Dobývání nerostných surovin	2,2	2,0	1,9	1,6	1,5	1,5	1,4	1,3	1,1	1,4	1,4	1,3	1,2	1,5	1,1
D Zpracovatelský průmysl	24,3	26,3	27,3	25,7	26,6	26,8	26,4	25,4	24,7	26,8	26,3	26,3	26,6	24,7	23,6
E Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	5,3	5,3	3,9	3,9	3,8	3,3	3,7	3,8	3,7	3,9	3,9	4,3	4,3	4,8	5,7
F Stavebnictví	6,6	8,3	7,5	8,1	7,0	6,5	6,3	6,2	6,4	6,5	6,3	6,3	6,4	6,6	7,4
G Obchod, opravy motor. vozidel a spozř. zboží	11,1	10,0	11,5	11,8	12,0	13,8	13,1	13,6	13,0	11,5	12,8	13,1	12,7	12,9	11,8
H Pohostinství a ubytování	2,8	2,6	2,7	2,5	2,2	2,2	2,0	2,0	2,1	2,2	2,0	1,8	1,7	1,8	1,9
I Doprava, skladování, pošty a telekomunikace	10,4	10,1	10,5	10,6	10,4	9,8	10,5	11,3	11,7	10,7	10,0	10,7	10,5	10,5	10,5
J Peněžnictví a pojišťovnictví	3,2	3,2	2,9	3,8	3,5	2,8	3,2	3,1	3,6	3,5	3,0	3,1	3,8	3,7	3,9
K Nemovitosti, služby pro podniky, výzkum, vývoj	13,6	11,7	11,8	12,5	12,9	13,4	13,3	13,0	13,1	13,0	13,7	13,3	13,7	14,2	14,4
L Veřejná správa, obrana; sociální zabezpečení	5,4	5,5	5,3	5,3	5,8	5,4	5,5	5,6	5,9	5,6	5,8	5,7	5,5	5,5	5,8
M Školství	4,1	4,2	4,0	3,7	4,0	4,0	4,0	4,1	4,3	4,1	4,3	4,2	4,2	4,1	4,4
N Zdravotnictví, veterinární a sociální činnosti	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,7	4,1	4,1	4,1	4,1	4,0	3,8	4,0	4,2
O Ostatní veřejné, sociální a osobní služby	2,5	2,6	2,9	3,0	3,3	3,1	2,8	3,2	3,4	3,3	3,3	3,4	3,3	3,1	3,2
P Domácnosti zaměstnávající personál	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Tab 04.03 Podíl hrubé přidané hodnoty dle vlastnictví v České republice

(v %)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
E Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	0,3	0,2	0,8	1,2	4,5	12,0	13,3	17,5	21,8	28,5	23,8	31,7	29,4	-	-
F Stavebnictví	2,5	2,5	1,8	2,8	3,1	7,4	7,4	6,8	8,1	8,5	8,9	17,5	15,7	-	-
G Obchod, opravy motor. vozidel a spotř. zboží	11,1	12,8	16,1	17,9	19,5	24,4	26,4	27,1	26,5	27,4	31,0	33,7	34,1	-	-
H Pohoštění a ubytování	5,6	5,4	3,5	4,5	5,6	15,2	15,4	12,7	12,8	15,4	14,8	17,9	16,0	-	-
I Doprava, skladování, pošty a telekomunikace	1,2	1,2	2,4	2,0	2,1	3,7	7,4	9,8	14,8	16,8	16,2	30,9	32,8	-	-
J Peněžnictví a pojišťovnictví	4,9	24,1	11,1	27,9	12,7	41,0	73,6	76,2	78,4	74,3	77,4	81,0	80,7	-	-
K Nemovitosti, služby pro podniky, výzkum, vývoj	4,5	5,7	9,2	7,8	8,9	10,2	12,9	16,6	14,3	16,2	19,1	21,5	22,6	-	-
L Veřejná správa, obrana; sociální zabezpečení	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
M Školství	0,5	0,1	0,3	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	-	0,3	0,3	0,5	-	-
N Zdravotnictví, veterinární a sociální činnosti	0,1	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	1,1	1,4	1,2	1,4	1,5	1,9	2,2	-	-
O Ostatní veřejné, sociální a osobní služby	5,6	4,4	5,0	4,7	3,5	5,4	6,6	5,7	5,6	9,1	7,8	17,1	17,6	-	-
P Domácnosti zaměstnávající personál	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

V řádcích Celkem je uveden podíl daného sektoru (např. pod zahraniční kontrolou) na celkovém hrubém domácím produktu, nikoliv na celkové hrubé přidané hodnotě v národním hospodářství (viz metodika)

Příloha F:

Tab. 05.01 Zaměstnanost a nezaměstnanost v České republice podle výsledků výběrového šetření pracovních sil (VŠPS)
(údaje se vztahují k osobám ve věku 15 let a starším)

	1983	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Populace ve věku 15 let a více v tis. osob	8 292,7	8 354,6	8 406,4	8 447,5	8 487,0	8 523,2	8 555,3	8 586,4	8 577,4	8 599,1	8 636,9	8 673,3	8 716,0	8 773,4	8 845,0	8 943,8
Pracovní síla (= ekonomicky aktivní) celkem v tis. osob	5 093,6	5 147,9	5 170,6	5 173,5	5 184,8	5 201,5	5 218,2	5 196,1	5 146,0	5 139,1	5 132,3	5 132,5	5 174,2	5 199,4	5 198,3	5 232,3
Ekonomicky neaktivní celkem v tis. osob	3 199,1	3 206,7	3 235,8	3 274,1	3 302,2	3 321,8	3 337,1	3 400,3	3 431,4	3 460,1	3 504,6	3 540,8	3 541,8	3 574,0	3 646,7	3 711,4
Míra ekonomické aktivity celkem (%)	61,4	61,6	61,5	61,2	61,1	61,0	61,0	60,4	60,0	59,8	59,4	59,2	59,4	59,3	58,8	58,5
Míra zaměstnanosti celkem (%)	58,8	59,0	59,0	58,9	58,2	57,1	55,7	55,1	55,1	55,4	54,8	54,3	54,7	55,0	55,6	56,0
Obecná míra nezaměstnanosti celkem (%)	4,32	4,30	4,02	3,89	4,79	6,45	8,70	8,76	8,13	7,28	7,78	8,30	7,93	7,14	5,32	4,39
Míra ekonomické aktivity osob ve věku 15 - 64 let (%)	72,1	72,4	72,3	72,1	72,1	72,2	72,2	71,6	71,0	70,8	70,4	70,1	70,4	70,3	69,8	69,7
Míra zaměstnanosti osob ve věku 15 - 64 let (%)	69,0	69,2	69,4	69,3	68,7	67,5	65,9	65,2	65,2	65,6	64,9	64,2	64,8	65,3	66,1	66,6
Míra nezaměstnanosti osob ve věku 15 - 64 let (%)	4,30	4,31	4,02	3,88	4,81	6,46	8,74	8,83	8,17	7,32	7,82	8,36	7,98	7,20	5,37	4,44
Zaměstnaní podle sektorů																
Zaměstnaní celkem v tis. osob	4 873,5	4 926,8	4 962,6	4 972,0	4 936,5	4 865,7	4 764,1	4 731,6	4 727,7	4 764,9	4 733,2	4 705,6	4 764,0	4 828,1	4 922,0	5 002,5
primární sféra (%)	7,7	6,9	6,6	6,1	5,8	5,5	5,2	5,1	4,8	4,8	4,5	4,3	4,0	3,8	3,6	3,3
sekundární sféra (%)	42,9	42,2	41,8	41,5	41,1	40,9	40,1	39,5	40,0	39,6	39,4	39,2	39,5	40,0	40,2	40,5
terciární sféra (%)	49,4	51,0	51,6	52,3	53,1	53,6	54,7	55,4	55,2	55,5	56,1	56,5	56,5	56,3	56,2	56,1
nezjištěno (%)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Zaměstnaní podle postavení v zaměstnání (tis. osob)																
Zaměstnaní celkem	4 873,5	4 926,8	4 962,6	4 972,0	4 936,5	4 865,7	4 764,1	4 731,6	4 727,7	4 764,9	4 733,2	4 705,6	4 764,0	4 828,1	4 922,0	5 002,5
Pochítkatel se zaměstnancí (=zaměstnavatelé)	130,5	156,6	188,0	202,3	196,7	202,5	195,7	196,2	196,2	192,6	196,8	187,5	177,1	195,9	184,0	178,7
Podnikatel bez zaměstnanců (=pracující na vlastní účet)	308,2	338,7	374,6	377,8	388,4	437,5	464,0	486,1	499,7	540,5	581,3	573,2	551,1	550,8	582,3	596,3
Člen produkčního družstva	181,6	132,8	99,4	91,3	80,4	64,5	55,1	50,8	43,8	35,8	28,0	24,3	21,3	18,3	14,1	12,1
Podíl zaměstnaných ve vlastním podniku celkem na zaměstnaných celkem (%)	9,0	10,1	11,3	11,7	11,9	13,2	13,8	14,4	14,5	15,4	16,4	16,2	15,3	15,5	15,6	15,5
Zaměstnaní podle klasifikace zaměstnání KZAM (tis. osob)																
Zákonodárci, vedoucí a řídící pracovníci	214,0	253,6	305,8	333,1	328,0	324,9	313,0	290,7	301,5	303,5	285,7	291,8	294,2	318,1	327,6	333,6
Vědeckí a odborní duševní pracovníci	446,2	435,4	468,3	468,4	478,5	466,6	478,3	504,8	506,3	486,6	484,9	499,1	515,7	519,5	543,6	556,6
Techn., zdravot. a pedagog. prac. (vč. příbuz. oborů)	873,4	897,4	890,1	889,9	890,8	872,6	878,4	883,0	896,9	912,3	952,0	974,0	1 038,4	1 058,5	1 098,8	1 134,9
Nižší administrativní pracovníci (úředníci)	360,5	373,2	378,4	389,5	396,5	394,0	367,8	364,7	381,5	406,6	380,3	373,2	357,8	338,6	343,8	353,2
Provozní pracovníci ve službách a obchodě	517,5	550,1	556,8	566,9	582,7	597,3	576,7	567,8	578,7	597,1	593,9	577,8	575,4	583,8	578,0	578,9
Kvalifik. dělníci v zem. a les. (vč. příbuz. oborů)	127,7	123,1	121,9	118,4	110,6	104,7	96,2	95,8	91,0	91,2	87,8	81,6	76,0	73,7	73,3	68,3
Řemeslníci a kvalifik. výrobc. zpracovatelé, opraváři	1 114,8	1 094,3	1 072,4	1 050,5	1 040,2	1 025,7	994,1	965,6	936,6	936,3	926,3	905,0	888,3	876,9	915,1	934,9
Obsluha strojů a zařízení	643,0	655,1	639,9	638,4	623,8	613,3	608,8	606,6	618,3	628,7	624,6	631,0	655,3	690,4	682,0	676,7
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	495,8	468,4	469,0	456,4	428,2	415,2	392,1	393,3	372,0	366,1	360,8	348,3	344,9	350,8	344,8	348,6
Příslušníci armády	71,0	63,8	54,6	57,5	52,1	48,0	55,2	56,1	43,3	34,9	35,7	22,7	14,8	16,8	14,2	16,1
Nezjištěno	9,7	12,4	5,5	2,9	3,0	1,3	1,5	3,3	1,8	2,7	1,2	2,1	2,3	0,8	0,7	0,6

Příloha G:

7. ORGANIZAČNÍ STRUKTURA NÁRODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ

7-1. Ekonomické subjekty podle právních forem, institucionálních sektorů a počtu zaměstnanců

	z toho podle vybraných právních forem										z toho podle institucionálních sektorů					v tom s počtem zaměstnanců			
	Ekonomické subjekty celkem	soukromní podnikatelské	obchodní společnosti	z toho akciové společnosti	družstva	státní podniky	veřejné podniky a korporace	soukromé podniky a korporace	z toho pod zahraniční kontrolou	vládní	neziskové instituce sloužící domácím potřebám	domácnosti	0 vč. bez udání počtu	1-19	20-249	250+			
1989			
1990	178 993	124 455	.	658	.	3 505			
1991	955 647	898 564	23 112	2 541	3 977	3 737			
1992	1 118 637	1 029 343	39 495	4 076	4 041	3 272	6 129	57 853	13 330	20 984	1 020 530			
1993	1 250 216	1 114 621	60 376	4 813	4 617	2 920	4 734	80 746	14 428	30 743	1 119 390			
1994	1 118 534	938 221	88 424	6 017	5 214	1 522	3 464	110 814	15 847	37 193	951 547			
1995	1 321 096	1 093 151	112 514	7 564	6 172	2 270	3 811	143 723	26 777	47 863	1 109 945			
1996	1 468 940	1 202 097	130 626	9 255	6 806	1 886	3 241	168 536	34 933	58 547	1 222 679			
1997	1 627 626	1 323 364	145 859	10 353	7 826	1 621	2 902	187 887	41 170	68 084	1 353 128			
1998	1 781 334	1 428 946	165 123	11 697	9 276	1 312	2 571	218 014	56 093	74 589	1 470 446	1 398 082	351 043	30 072	2 137	2 137			
1999	1 963 319	1 528 151	188 058	13 009	10 236	1 214	3 197	259 990	81 547	14 734	1 606 155	1 602 460	329 284	29 560	2 015	2 015			
2000	2 050 770	1 572 917	204 075	14 092	11 007	1 117	3 004	278 085	94 845	15 256	1 664 249	1 680 188	338 726	29 843	2 013	2 013			
2001	2 121 562	1 624 445	214 637	14 845	11 536	1 064	2 651	290 320	99 762	15 321	1 711 816	1 827 935	271 047	29 620	1 955	1 955			
2002	2 223 745	1 708 204	220 461	15 260	12 085	995	2 276	267 285	76 870	16 052	1 866 974	2 005 938	287 423	30 686	1 930	1 930			
2003	2 325 977	1 771 945	232 204	15 903	13 078	899	2 055	339 741	120 770	18 711	1 867 565	2 035 842	283 486	31 256	2 017	2 017			
2004	2 352 601	1 770 014	244 537	16 403	13 334	803	2 411	358 711	130 961	18 470	1 877 323	2 122 472	232 529	31 452	2 037	2 037			
2005	2 388 490	1 791 096	256 657	17 031	13 839	746	2 352	379 153	140 518	18 262	1 894 826	2 148 666	247 664	32 022	2 109	2 109			
2006	2 430 481	1 796 336	270 884	18 093	14 391	668	2 247	406 802	154 251	18 173	1 911 227	2 196 425	250 614	32 642	2 162	2 162			
2007	2 481 863	1 817 408	290 218	20 455	14 887	602	2 171	440 286	173 222	18 028	1 979 895	2 264 051	252 998	32 890	2 210	2 210			
2008	2 552 149	1 845 016	311 309	22 700	15 338	526	2 006	471 779	192 332	17 989	1 963 183	2 288 148	248 966	31 434	2 083	2 083			
2009	2 570 611	1 839 233	329 100	23 312	15 636	420	2 006	471 779	192 332	17 989	1 963 183	2 288 148	248 966	31 434	2 083	2 083			

Příloha H:

Tab 04.04 Výdaje na konečnou spotřebu domácností podle účelu v České republice (dle klasifikace COICOP)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1000 POTRAVINY, NEALKOHOLICKÉ NÁPOJE	19,7	19,4	18,9	19,0	19,2	19,0	19,2	18,4	17,2	16,9	16,5	16,1	16,2	16,8	16,1
1100 Potraviny	18,0	17,6	17,0	17,0	17,2	16,9	17,1	16,3	15,4	15,2	14,8	14,4	14,6	15,1	14,5
1200 Nealkoholické nápoje	1,7	1,8	1,9	2,0	2,0	2,1	2,1	2,0	1,8	1,7	1,7	1,6	1,7	1,7	1,6
2000 ALKOHOLICKÉ NÁPOJE, TABÁK	9,8	9,2	8,5	8,7	8,8	8,6	8,2	8,3	8,2	7,9	7,9	7,7	7,8	7,8	8,0
2100 Alkoholické nápoje	5,6	5,2	5,0	5,1	5,1	4,9	4,7	4,6	4,4	4,1	4,2	4,1	4,0	3,8	3,8
2200 Tabák	4,2	3,9	3,5	3,5	3,7	3,7	3,5	3,7	3,9	3,7	3,7	3,6	3,9	4,0	4,2
2300 Narciatika	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3000 ODVNÍMÁNÍ A OBUV	6,4	6,1	6,1	5,8	5,8	5,9	5,7	5,6	5,4	5,2	5,0	4,8	4,5	4,3	4,3
3100 Odívání	4,8	4,7	4,6	4,4	4,4	4,4	4,2	4,2	4,0	4,0	3,8	3,7	3,5	3,4	3,3
3200 Obuv včetně oprav a půjčování	1,6	1,5	1,5	1,5	1,4	1,5	1,4	1,5	1,4	1,2	1,2	1,1	1,0	1,0	1,0
4000 BYDLENÍ, VODA, ENERGIE, PALIVA	21,3	20,5	20,4	20,9	21,0	21,8	21,6	22,4	22,6	22,7	23,3	23,3	22,6	22,8	24,4
4100 Nájemné z bytu	3,2	3,0	3,0	2,9	3,2	3,3	3,2	3,2	3,4	3,2	3,4	3,2	3,1	3,2	3,6
4200 Imputované nájemné	9,0	8,5	8,5	8,8	8,9	9,0	8,9	8,9	9,0	9,3	9,6	9,6	9,8	9,7	9,8
4300 Běžná údržba a opravy bytu	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5	0,5	0,5
4400 Ostatní služby souv.s bytem	1,2	1,3	1,3	1,2	1,4	1,5	1,5	1,6	1,8	1,8	1,9	1,7	1,7	1,7	1,8
4500 Elektřina, teplo, plyn, paliva	7,7	7,5	7,3	7,8	7,3	7,6	7,7	8,3	8,2	8,0	8,1	8,3	7,6	7,8	8,7
5000 BYTOVÉ VYBAVENÍ, ZAŘÍZENÍ DOMÁCNOSTI	6,4	6,6	6,5	6,3	6,2	6,2	5,8	5,6	5,6	5,4	5,4	5,4	5,5	5,2	4,9
5100 Nábytek, zařízení, koberce, podlahové krytiny	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9	2,1	1,9	2,0	1,9	1,9	2,1	2,3	2,3	2,1	2,0
5200 Bytový textil	0,6	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
5300 Přístroje a spotřebiče pro domácnost včetně oprav	1,6	1,7	1,6	1,6	1,6	1,5	1,4	1,2	1,3	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0	0,9
5400 Stolní, kuchyňské potřeby pro domácnost	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4
5500 Nářadí a různé potřeby pro dům a zahradu	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2
5600 Zboží a služby pro běžnou údržbu domácnosti	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1	1,0	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9
6000 ZDRAVÍ	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,4	1,3	1,4	1,6	1,6	1,6	2,0	2,4	2,4
6100 Léčiva a zdravotnické prostředky	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,3	1,3	1,3
6200 Ambulantní zdravotní péče	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,5	0,5	0,5	0,6	0,9	0,9
6300 Ústavní zdravotní péče	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
7000 DOPRAVA	10,9	10,8	10,5	10,2	10,1	10,6	10,2	9,6	10,3	11,1	11,5	12,0	12,0	11,7	11,5
7100 Nákup osobních dopravních prostředků	3,5	3,4	3,2	3,3	3,3	3,1	3,1	3,0	3,2	3,6	3,5	3,5	3,6	3,4	3,2
7200 Provoz osobních dopravních prostředků	5,4	5,6	5,5	5,1	5,0	5,7	5,3	4,9	5,1	5,4	5,9	5,8	5,8	5,5	5,6
7300 Dopravní služby	2,0	1,8	1,8	1,7	1,8	1,8	1,8	1,7	2,0	2,1	2,1	2,1	2,6	2,8	2,7
8000 POŠTY A TELEKOMUNIKACE	1,6	2,0	2,0	2,0	1,9	2,1	2,6	3,1	3,5	3,6	4,0	3,8	3,7	3,6	3,7
8100 Poštovní služby	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
8200 Telefonní a telefaxové zařízení	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,4	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,2	0,2
8300 Telefonické a telefaxové služby	1,3	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,9	2,6	3,1	3,2	3,2	3,5	3,4	3,3	3,4
9000 REKREACE, KULTURA A SPORT	11,0	11,5	12,0	11,9	11,8	11,4	11,8	11,7	11,9	11,8	11,7	11,1	10,9	10,7	10,5
9100 Zařízení a vybavení audio-video	2,1	2,3	2,2	2,1	2,0	1,7	1,8	1,7	1,7	1,7	1,8	1,6	1,7	1,7	1,4

Tab 04.04 Výdaje na konečnou spotřebu domácností podle účelu v České republice (dle klasifikace COICOP)

	1985	1986	1987	1988	1989	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
9200 Ostatní výrobky pro rekreaci kulturu	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1
9300 Ost. rekreac., vybavení, květiny, zahrada, domácí zvířata	2,0	2,2	2,2	2,1	2,0	2,1	2,0	1,9	2,1	2,1	2,3	2,1	1,9	2,0	1,9
9400 Rekreční a kulturní služby	3,2	3,2	3,5	3,6	3,7	3,5	3,9	3,8	4,2	4,1	3,9	3,7	3,6	3,5	3,7
9500 Noviny, knihy a papírenské zboží	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,5	1,4	1,3	1,2	1,2	1,1	1,0	1,1
9600 Dovolená s komplex. službami	2,4	2,6	2,7	2,7	2,6	2,6	2,6	2,6	2,3	2,3	2,4	2,3	2,4	2,3	2,3
10000 VZDĚLÁVÁNÍ	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,5	0,5	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8
10100 Předškolní a základní vzdělávání	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
10200 Střední vzdělávání	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10300 Pomaturitní a nástavbové studium	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10400 Vyšší a vysokškolské vzdělávání	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2
10500 Vzdělávání nefinancované státním	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
11000 STRAVOVACÍ, UBYTOVACÍ SLUŽBY	4,9	5,1	5,1	4,9	4,7	5,0	5,1	5,2	4,9	5,0	4,7	4,7	4,6	4,8	4,9
11100 Stravovací služby	4,1	4,0	4,1	4,0	3,9	4,1	4,2	4,3	3,7	4,0	3,8	3,9	3,8	4,0	4,1
11200 Ubytovací služby	0,8	1,1	0,9	0,9	0,8	0,9	1,0	0,9	1,1	1,0	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8
12000 OSTATNÍ ZBOŽÍ A SLUŽBY	6,3	7,3	8,4	8,7	9,0	7,9	8,1	8,4	8,6	8,3	8,0	8,7	9,4	9,1	8,6
12100 Osobní péče	2,0	2,2	2,4	2,3	2,3	2,2	2,2	2,2	2,4	2,5	2,4	2,4	2,4	2,4	2,5
12200 Prostituce	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
12300 Osobní potřeby a doplňky jinde neuvedené	0,8	0,8	0,9	0,8	0,8	0,9	0,8	0,8	0,8	0,7	0,6	0,6	0,7	0,7	0,6
12400 Sociální péče	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5	0,5	0,6
12500 Pojištění	1,0	1,4	1,1	1,4	1,4	1,1	1,8	1,9	1,8	1,6	1,4	2,1	2,3	2,6	2,4
12610 FISIM	1,1	1,5	2,7	2,8	3,0	2,1	1,7	1,8	1,7	1,4	1,5	1,5	1,8	1,0	0,8
12620 Finanční služby jinde neuvedené	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0	1,1	1,2	1,0	1,1	1,5	1,0
12700 Ostatní služby jinde neuvedené	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,3	0,4
CELKEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Abstrakt:

Tomanová, L. *Strukturální změny ekonomiky ČR*. Bakalářská práce. Cheb: Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 53 s., 2012

Klíčová slova: Struktura národního hospodářství, transformace ekonomiky, sektor, odvětví, spotřeba, zaměstnanost, hrubá přidaná hodnota, hrubý domácí produkt, investice, zahraniční obchod.

Předmětem této práce je studie strukturálních změn ekonomiky České republiky. Teoretická část je věnována popisu nejdůležitějších pojmů definujících strukturu hospodářství. Uvádí rozdělení struktury hospodářství České republiky z hlediska odvětví a sektorů. Zaměřuje se na politické pozadí procesu transformace a přibližuje podmínky pro zavádění změn a pro proces změny centrálně plánované ekonomiky na tržní ekonomiku. Obsah první části dále také vykresluje situaci na trhu práce a v zahraničním obchodu. Definiuje pojmy jako spotřeba a uvádí metody jejího členění. V praktické části jsou teoretické poznatky srovnávány se získanými daty během let 1993 až 2008. Obsahem je popis vztahů a konkrétního vývoje v odvětvích struktury národního hospodářství. Popisuje, jakým způsobem se vyvíjel zahraniční obchod a přechod z uzavřené ekonomiky na ekonomiku otevřenou. Charakterizuje souvislosti mezi změnami ekonomiky a její výkonností.

Abstract:

Tomanová, L. *Transformation of marketstructure in Czech republic*. Bachelor thesis. Plzeň: Faculty of Economics University of West Bohemia, 53 p., 2012

Key words: The structure of the national economy, the transformation of economy, sector, industry, employment, consumption, gross value added, gross domestic product, investment, foreign trade.

The subject of this work is study of structural changes in economy of the Czech Republic. The theoretical part is devoted to the description of the most important concepts that define the structure of the economy. This work presents the aseparation of the market-structure of the Czech Republic in term of industries and sectors. It focuses on the political background of the transformation process and the conditions for the introduction of amendments and for the process of changing the centrally planned economy to a market economy. The contents of the first part also renders the situation on the labour market and in foreign trade. Defines the concepts of consumption and indicate the methods of its subdivisions. In the practical part of the theoretical knowledge compared with the data obtained during the years 1993 to 2008. Content is a description of the relations and specific developments in the sectors of the structure of the national economy. Describes how developed foreign trade and the transition from a closed economy to an open economy. Characterizes the connection between changes in the economy and its performance.